

www.musavat.com

ÜSƏVAT

Xəbər
31 il sonra nəşi
tapılan daha
iki şəhid
dəfn
edildi
yazısı səh.6-da

Qurucusu: Rauf Arifoğlu Gündəlik qəzet 24 avqust 2023-cü il Cümə axşamı № 148 (8284) Qiyməti 60 qəpik

Gündəm

Türk nəşrindən payızda Qarabağda müharibə xəbərdarlığı

Azərbaycanda ehtiyatda olan hərbi vəzifəliyə təlimlərə çağırıldığı ilə bağlı məlumatlar təsdiqlənir

yazısı səh.9-da

İki ölkə rəhbəri Füzulidə məktəb açılışı etdi

yazısı səh.2-də

Belçikalı nazirdən Azərbaycana absurd çağırış

yazısı səh.6-da

"Araik və "komandası" danışıqlara razılaşdı" iddiası

yazısı səh.4-də

Bakılı FTX agentı yenə üzə çıxdı

yazısı səh.7-də

Xameneini o əvəz edəcək- Bakıya münasibət daha da sərtləşə bilər

yazısı səh.8-də

Norveç Xəzərdəki payını 1 milyard dollara satır - səbəblər

yazısı səh.10-da

Ölkəmizin ən kasıb adamları kəndlərdə yaşayır

yazısı səh.11-də

"Talibov iməcilikləri" hələ də davam edir?

yazısı səh.13-də

Dərslər başlamamış kirayə mənzillər bahalaşır

yazısı səh.14-də

Bölgə turizmi - qiymət yuxarı, xidmət aşağı...

yazısı səh.15-də

BAKİ DRONLARDAN MÜDAFİƏYƏ HAZIRLAŞMALI - PAYTAXTI "DƏMİR GÜNBAZ" QORUYUR?

Ermənistanın son addımları müharibə risklərini artırıb; Azərbaycan ən müasir hava hücumundan müdafiə sistemləri ilə hərbi arsenalını gücləndirir

yazısı səh.4-də

İran generalı ilə Zakir Həsənovun danışıqlarının pərdəarxası

Rəsmi məlumatın görünməyən tərəfi budur ki, Təbrizdən keçməklə Hindistan istehsalı olan silah-sursat Ermənistana daşır

yazısı səh.10-da

Afaq Bəşirqızına "bakılı-rayonlu" açıqlamasına görə ağır suçlamalar

yazısı səh.3-də

Deputata qarşı təxribatın arxasında kim(lər) var, səbəb nə...

yazısı səh.3-də

Tofiq Zülfüqarov: "Nəyə görə Krasnodarda "dəhliz" yoxdur, orada da axı çoxlu erməni yaşayır"

yazısı səh.5-də

yazısı səh.8-da

yazısı səh.7-da

Azərbaycanlı gənc Ukraynada nazir müavini təyin olundu

Azərbaycanlı gənc Teymur Firudin oğlu Tkaçenko (Məmmədov) Ukrayna strateji sənayelər nazirinin müavini təyin olunub.

“Report” bildirir ki, bununla bağlı Ukrayna Nazirlər Kabineti qərar qəbul edib.

Teymur Tkaçenko (Məmmədov) bu vəzifəyə qədər Kiyev vilayəti administrasiyasında departament rəhbəri olub, Ukraynada humanitar missiyada aktiv iştirak edir.

Qeyd edək ki, o, Ukrayna Azərbaycanlıları Konqresinin fəal üzvü, Azərbaycan Ağsaqqallar Şurasının Ukrayna üzrə nümayəndəsi, əslən Azərbaycanın Şəmkir rayonundan olan mərhum Firudin Məmmədovun oğludur.

Sumqayıtda 5 milyon manat büdcə pulunu belə “yeyiblər”

“Sumqayıt Tibb Mərkəzi” Publik Hüquqi Şəxsində baş verən qanunsuzluqlarla bağlı Baş prokuror yanında Korrupsiyaya qarşı Mübarizə Baş İdarəsində aparılan cinayət işi üzrə ibtidai istintaq yekunlaşıb.

Qurumun mətbuat xidmətindən verilən məlumata görə, istintaqla tibb müəssisəsinin sabiq baş mühasibi Gülnarə Bayramovanın həmin vəzifədə işləyərkən qohumu Gündüz Əliyevlə qabaqcadan əlbir olub tanışları Elxan Əsədovun köməkliyi ilə sahibkarlıq fəaliyyəti adı altında 2012-2019-cu illər ərzində keçirilmiş dövlət satınalmaları və müqavilələr üzrə xüsusilə külli miqdarda pul vəsaitlərini nağdlaşdıraraq mənimsəmələrinə əsaslı şübhələr müəyyən edilib.

Cinayət işi materiallarına əsasən Gülnarə Bayramova və Gündüz Əliyevin Elxan Əsədov vasitəsilə təsis etdiyi 41 hüquqi şəxsin qanuni fəaliyyətlə məşğul olması görüntüsü yaradaraq Sumqayıt şəhər Səhiyyə Şöbəsi 5 milyon 716 min 684 manat məbləğində pul vəsaitini həmin şirkətlərə köçürülməsinə nail olub.

Köçürülmüş pul vəsaitinin bir hissəsi, yəni 1 milyon 613 min 334 manat məbləğində hissəsi Elxan Əsədov və digərləri vasitəsilə nağdlaşdırmaqla mənimsənilib.

Cinayət yolu ilə əldə edilən mənimsənilmiş pul vəsaitinin 1 milyon 35 min manat məbləğində hissəsinin müxtəlif əqdlər bağlamaqla həyata keçirilən maliyyə əməliyyatları nəticəsində ayrı-ayrı şəxslərin bank hesablarından məxaric edərək leqallaşdırması ibtidai istintaq zamanı sübuta yetirilib. İş üzrə toplanmış sübutlar əsasında Gülnarə Bayramova və Gündüz Əliyevə Cinayət Məcəlləsinin 179.4 (xüsusilə külli miqdarda ziyan vurmaqla mənimsəmə), 193-1.3.2 (xeyli miqdarda cinayət yolu ilə əldə edilmiş əmlakı leqallaşdırma) və digər maddələri, Elxan Əsədova isə həmin Məcəllənin 32.5, 179.4 (xüsusilə külli miqdarda ziyan vurmaqla mənimsəməyə köməkçilik), 32.5, 308.2 (ağır nəticələrə səbəb olan vəzifə səlahiyyətlərindən sui-istifadə etməyə köməkçilik) və digər maddələrlə yekun ittiham elan edilib. Cinayət işi baxılması üçün Sumqayıt Ağır Cinayətlər Məhkəməsinə göndərilib.

Bundan başqa, istintaq zamanı 41 hüquqi şəxs barəsində cinayət-hüquqi tədbirlərin tətbiq edilməsi barədə qərar qəbul edilib və dəymiş maddi ziyandan 1 milyon 542 min 351 manatının ödənilməsi təmin olunub.

□ E.MƏMMƏDƏLİYEV,
“Yeni Müsavat”

Füzulidə Mirzə Uluqbəy adına məktəbin açılışı oldu

Azərbaycanda dövlət səfərində olan Özbəkistan prezidenti Şavkat Mirziyoyev avqustun 23-də Füzuli rayonuna gəlib.

Özbəkistan Prezidenti Şavkat Mirziyoyevi və xanımı Ziroatxon Mirziyoyevanı Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva qarşılayıblar.

Sonra onlar Füzulidə inşa olunan Mirzə Uluqbəy adına 1 nömrəli tam orta məktəbin açılış mərasimində iştirak ediblər.

Özbəkistan prezidenti və xanımı Füzuli şəhərinin Baş planı ilə də tanış olublar.

Qarabağ iqtisadi rayonuna daxil olan işğaldan azad edilmiş ərazilərdə (Şuşa rayonu istisna olmaqla) Azərbaycan Res-

publikası Prezidentinin xüsusi nümayəndəsi Emin Hüseynov ali qonaqlara Füzulidə görülməli işlərlə bağlı məlumat verib.

Elə həmin gün Prezident İlham Əliyev, birinci xanım Mehriban Əliyeva və Özbəkistanın ali qonaqları Füzuli şəhərində MİDA yaşayış kompleksində yeni evlərə köçürülmüş sakinlərlə görüşüblər.

“5-ci kolon” dediyimiz xaricin agentura şəbəkəsi...”

“Bəzi saytlarda haqqımda qeyri-dəqiq informasiyanın yayılmasının, şəxsimə qarşı yönəlməli qərəzli saxta məlumatlar paylaşılmasının məqsədyönlü çirkin bir kampaniyadan başqa bir şey olmadığını sübut olundu”. Bunu deputat Əziz Ələkbərli “Yeni Müsavat”-a müsahibəsində deyib. Deputat deyib ki, hər kəs bilməlidir ki, 44 günlük müharibə nəticəsində Azərbaycanın qazandığı möhtəşəm zəfərdən sonra bölgədə yaratdığı realıqları həzm edə bilməyən ermənilər, erməniparəstlər və bölgədə marağını təmin etmək istəyən güclər var: “Onlar hər vaxtlar Azərbaycanı zəif düşürmək üçün milli birliyi sarsıtmaq istiqamətində bütün üsullara əl atıblar və atırlar. Dövlətə, dövlətçiliyə xidmət edən ayrı-ayrı şəxslərə qarşı hücumlar, hakimiyyət qurumlarının gözəndən salınması, sosial narazılıqların qabardılaraq milli faciə səviyyəsinə qaldırılmaq cəhdləri və s. bu qəbildəndir.

Bələ hesab edirəm ki, bu cür antimilli və anti-dövlət hərəkatlarının qarşısı ən sərt şəkildə alınmalıdır. Alınmadıqca “5-ci kolon” dediyimiz xaricin agentura şəbəkəsi Azərbaycanda xalqımıza və dövlətimizə qarşı öz düşmən fəaliyyətlərini davam etdirmək üçün münbit şərait əldə etmiş olurlar və cəmiyyətin bətnindəki bu qara yara diqqətsiz qaldıqca metastaz verməyə doğru gedə bilər”.

□ Afaq MİRAYIQ,
“Yeni Müsavat”

İranın narkokuryerliyə cəlb etdiyi şəxslər tutuldu

Binəqədi rayonunda narkotiklərin qanunsuz dövriyyəsi ilə məşğul olan dəstə üzvləri saxlanılıblar. Binəqədi Rayon Polis İdarəsinin əməkdaşları tərəfindən keçirilən tədbir zamanı narkotik vasitələrin qanunsuz dövriyyəsi ilə məşğul olan Fəxr Həsənzadə, Tələt Muradov və qardaşı Nicat saxlanılıblar. Bu şəxslər ifadələrində narkotikləri “Kənan” adlı şəxsdən aldıklarını bildiriblər.

Əməliyyat tədbirinin davamı olaraq həmin şəxs - paytaxt sakini Kənan Səferov da qısa zamanda saxlanılıb. Onun üzərindən, həmçinin yasağı ünvandan 20 kiloqram yüksək təsiredici xassəyə malik heroin, 2 kiloqram psixotrop maddə metamfetamin, 127 ədəd psixotrop tərkibli həb və elektron tərəzi aşkar edilib. Kənan Səferov narkotik vasitələri “Instagram” sosial şəbəkəsində tanış olduğu İran vətəndaşından paytaxt ərazisində müxtəlif ünvanlara çatdırmaq məqsədi ilə əldə etdiyini bildirib.

Binəqədi Rayon Polis İdarəsinin əməkdaşları tərəfindən keçirilən digər əməliyyat zamanı isə narkotiklərin qanunsuz dövriyyəsinə təşkil edən evvəllər məhkum olunmuş Rafiq Məmmədov da saxlanılıb. Bu şəxsin üzərindən satış məqsədi ilə əldə etdiyi 4 kiloqramdan artıq heroin aşkar olunub. Rafiq Məmmədov narkotiki “TikTok” sosial şəbəkəsindən “Sərhəd” adı ilə tanıdığı İran vətəndaşından satmaq niyyəti ilə əldə etdiyini bildirib.

Madər Musayevin 40 mərasiminə kimlər gəldi?

Bu il iyulun 14-də vəfat edən deputat Madər Musayevin 40 mərasimi keçirilib. “Reaksiya Tv” xəbər verir ki, mərasimdə məmurlar və tanınmış şəxslər iştirak ediblər.

Onların arasında gənclər və idman naziri Fərid Qayıbov, Milli Məclis sədrinin birinci müavini Ziyafət Əsgərov, Qafqaz Müsəlmanları İdarəsinin (QMİ) sədri, şeyxülislam Hacı Allahşükür Paşazadə, Bakı Dövlət Universitetinin sabiq rektoru Abel Məhərrəmov və başqaları da olub.

Mişustin Ermənistana gedir

Rusiyanın Baş naziri Mixail Mişustin Avrasiya Hökumətlərə-rası Şurasının iclasında iştirak etmək üçün avqustun 24-25-də Ermənistan səfər edəcək.

Bu barədə Rusiya Nazirlər Kabinetinin mətbuat xidməti məlumat yayıb.

“Görüş zamanı hökumət başçılar Avrasiya İqtisadi İttifaqı (Aİİ) çərçivəsində orta və uzunmüddətli perspektivdə integrasiya proseslərinin inkişafı məsələlərini müzakirə etməyi planlaşdırırlar. Tərəflər Aİİ çərçivəsində hüquqi mexanizmlərin daha da təkmilləşdirilməsini, digər ölkələrlə mövcud qarşılıqlı fəaliyyət formatlarının gücləndirilməsini və potensial tərəfdaşlarla əlaqələrin qurulmasını müzakirə edəcəklər”, - məlumatda qeyd edilib.

Azərbaycanda ən məşhur axtarış sistemi hansıdır?

Azərbaycanda Rusiyanın “Yandex” axtarış sistemindən istifadə edənlərin sayı ilin əvvəlindən bu yana artıb.

Bunu “Statcounter” xidmətinin məlumatları sübut edir. Belə ki, 2023-cü ilin yanvar ayında Azərbaycanda “Google” vasitəsilə axtarış aparılanlar 95% olubsa, iyul ayında bu rəqəm 92.7%-ə düşüb. “Yandex”-in payı ilin əvvəlində 4% olub, ötən ay isə bu rəqəm 6%-i ötür.

“Bing”, “Yahoo” kimi axtarış sistemləri isə Azərbaycanda elə də məşhur deyil.

“Bəzi saytlarda ”Emmanuel Lustin” adına Facebook sosial şəbəkə platformasında 2022-ci il 17 iyun tarixində yayımlanmış və 157.502 bəyənmə sayına malik videonun mənim adıma olan sosial şəbəkə profilləri tərəfindən izləndiyi və bəyənildiyi iddia olunmuşdur”. “Yeni Müsavat” xəbər verir ki, bu barədə Milli Məclisin deputatı Əziz Ələkbərli öz feysbuk hesabında yazıb.

O, qeyd edib ki, şəxsi istifadəsində olan iki “Facebook” profili vardır ki, onların heç biri tərəfindən qeyd edilən video izlənilməmiş və videoya münasibət bildirilməyib. “Buna baxmayaraq, haqqımda xoşagəlməz və qeyri-dəqiq informasiyanın yayılması, şəxsimə qarşı yönəlmiş qərəzli saxta məlumatlar paylaşılması məndə və yaxın ətrafımda olan insanlarda təəssüf hissi doğurub. Bu addımı atanların əsl niyyəti sifarişlə mənim ictimai nüfuzuma zərər vurmaqdır. Qeyd edilən məlumatlarla bağlı köməkçim sosial şəbəkə mütəxəssisləri ilə birgə araşdırma aparıb. Bu araşdırmalar da yayılan xəbərin tamamilə saxta olduğunu üzə çıxarıb.

Araşdırma nəticəsində məlum olub ki, “Emmanuel Lustin” adına “Facebook” sosial şəbəkə platformasında 6 səhifə mövcuddur və ən çox izlənilən (555.000) səhifədə yalnız 2022-ci ilin yanvarından bugünədək paylaşılan videolar mövcuddur.

Paylaşılan ekran çəkimi (screenshot) olan profil fotosu və “Mremmanuellustin” adlı “Facebook” səhifəsində 2022-ci ilin 10 iyun və 1 avqust tarixləri arasında müəllifin paylaşdığı videoların maksimum bəyənmə sayı 20.000, orta hesabla 10-17.000-dir. 2021-ci ildə yaradılan profilə ilk paylaşım 2022-ci il 27 yanvarda olub və 2023-cü il 21 avqusta qədər paylaşımaları arasında 100.000 bəyənməsi olan yeganə postu 15.8 milyon baxış və 6600 şərh var. Digər milyondan çox baxışı olan 13 videosunun heç birində bəyənmə sayı 100.000-ə çatmır. Texniki şərtlərə uyğun olaraq “Facebook” paylaşımı ekran görüntüsü çəkilərkən “videonu bağla” işarəsi göründüyü halda videonun aşağı sağ küncündə bəyənmə, şərh və paylaşım sayı görünməlidir. Videonu böyütmək üçün nəzərdə tutulan işarə ilə sağ yuxarı küncdə olan ekran işarəsi eyni xəttin üzərində perpendikulyar formada yerləşməlidir. Eyni zamanda sağ yuxarı küncdə ekran işarəsi qara çərçivə içəri-

sində ağ rəngdə olmalıdır. Bəyənənlər və paylaşanlara dair məlumatlar eyni səhifədə olduğu halda sol və sağ tərəf paralel deyil və sağ tərəfdəki məlumatların aşağı hissəsi oxunmur, bu da şəklın sonradan hazırlanmış olduğunu göstərir. Bəyənənlər bölməsində yalnız bə-

ziki şəxsin həmin məlumatların təkzibi ilə yanaşı, onların yayılması nəticəsində vurulmuş zərərin əvəzinin ödənilməsinə tələb etmək hüququ olduğunu xatırladıb.

“Əks halda yuxarıda qeyd edilən Qanunun müvafiq maddələri ilə media

zəng açılırsa, o şəxsin bəzən bir görüntüsü belə kifayət edir ki, sonradan onun intim görüntülərinə görə şantaj etsinlər. Son dövrlər bu səpgidə şikayətlərin sayı artmaqdadır. **Bəs görəsən, insanlar dələduzların toruna düşməmək üçün nə etməlidirlər? Bu kimi halların**

Deputata qarşı təxribatın arxasında kim(lər) var, səbəb nə...

Əziz Ələkbərli: “Hazırda aidiyyəti orqanlar araşdırma aparırlar və...”

yənməyə dair icon görünəndə, digər mümkün reaksiya işarələri görünmür, halbuki o xüsusiyyət 2019-cu ildən etibarən Facebook-da mövcuddur.

2022-ci il 17 iyununda paylaşılan videonun bəyənmə sayı 189, şərh sayı - 10, paylaşım sayı - 75, baxış sayı - 50.100-dür. Ekran şəklı paylaşılan postdakı video 2022-ci il 13 iyun tarixində “Emmanuel Lustin” tərəfindən paylaşılıb və 133 bəyənmə, 2 şərh, 19 paylaşım, 18.100 baxış qazanıb.

“Google” axtarış platformasında iddia olunan ekran paylaşımındakı başlıq və tarix axtarışı verildikən orda göstərilən kimi “17 iyun 2022” yox, 16 iyun 2022-ci il göstərilib və videonun müəllif tərəfindən silindiyi qeyd edilir. Silinen postun texniki göstəricilərini müəllifin digər videoları ilə müqayisə etdikdə xüsusi proqramlar vasitəsilə artırılmış rəqəmləri görmək mümkündür.

Bütün bu faktlar onu göstərir ki, haqqımda bəhs edilən saxta məlumatda göstərilən şəkil hansısa şəxs tərəfindən proqram vasitəsilə düzəldilib, digər şəkillərdən hissələr kəsilərək montaj olunub və yayımlanıb.

Deputat “Media haqqında” Qanununla, həmçinin Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsinə əsasən şərəfini, ləyaqətini və ya işgüzar nüfuzunu ləkələyən məlumatlar yayılmış fi-

subyekti tərəfindən fiziki şəxs barəsində yayılmış həqiqətə uyğun olmayan məlumatlar nəticəsində vurulmuş zərərin əvəzinin ödənilməsinə məhkəmə qaydasında tələb etmək, həmçinin həmin şəxsə dair məlumatların təqdim edilməsində yol verilmiş birtərəfliyə (əvvəlcədən maraqlı tərəfin mövqeyinin alınmamasına) görə zəruri tədbirlərin görülməsi məqsədilə aidiyyəti dövlət qurumuna müraciət hüququnu özümdə saxlayıram”.

Bəs görəsən, bu təxribatın arxasında nə və ya kim dayanır? Deputatın Qərbi Azərbaycan İcmasının fəaliyyəti, yoxsa...

Məsələ ilə bağlı deputat Əziz Ələkbərlinin özü ilə əlaqə saxladıq. O, “Yeni Müsavat”a bunları dedi: “Mən feysbukda bunun saxta olduğunu yazmışam. Mövqeyimi ətraflı bildirmişəm. Hazırda aidiyyəti orqanlar araşdırma aparırlar. Yalnız bundan sonra, nəticələr aydın olandan sonra məlumat verə bilərəm”.

Ümumiyyətlə isə yalnız deputat Əziz Ələkbərli deyil, bu günə kimi bir çox feysbuk istifadəçiləri tərəfindən də buna bənzər faktlarla bağlı narazılıqlar var. Belə ki, feysbuk şəbəkəsinin “mesencer” bölməsindən bəzi insanlara tanınmayan şəxslər tərəfindən video zənglər edilir. Qeyd edilir ki, əgər həmin video

qarşısı necə alınır bilər?

Mövzu ilə bağlı Azərbaycan İnternet Forumunun rəhbəri Osman Gündüz “Yeni Müsavat”a dedi ki, burada istifadəçinin özündən çox şey asılıdır:

“Sosial media açıq bir şəbəkədir. Dünyanın istənilən ölkəsində, eləcə də Azərbaycanda sosial media, internet istifadəçiləri ilə bağlı müəyyən risklər, təhlükələr ola bilər. Burada birinci şərt istifadəçinin özünün elementar təhlükəsizlik qaydalarına riayət etməsidir. Deyək ki, təhlükəli mesajlara reaksiya verməməlidir. Biz bunun adına deyirik elementar təhlükəsizlik qaydaları. Rəqəmsal İnkişaf və Nəqliyyat Nazirliyinin əsasnaməsində qeyd olunub ki, bu qurum vətəndaşa informasiya təhlükəsizliyi ilə bağlı metodiki informasiya dəstəyi göstərməlidir. Odur ki, ilk olaraq vətəndaş bu quruma müraciət edə bilər. Əgər istifadəçi üçün problem olubsa, burada bir kriminal hadisə baş veribsə, yeni onun şəxsi məlumatları oğurlanıbsa, sosial media hesabı ələ keçirilibsə, burada artıq vətəndaş dərhal ikinci variant, hüquq-mühafizə orqanlarına müraciət etməlidir. Feysbukun administrasiyasına, yaxud hansı sosial mediadan istifadə edirsə, onun administrasiyasına, mütəxəssislərə müraciət etməlidir ki, vəziyyətdən çıxarsın. Hesab edirəm ki, hökumət, dövlət qurumları, xüsusən də Elektron Təhlükəsizlik Xidməti, son günlərdə Daxili İşlər Nazirliyinin kibertəhlükəsizliklə bağlı bir qurumu yaradılıb, bütün bu qurumlara baş verən hadisələrlə bağlı müraciət edilə bilər”.

□ **Afaq MİRAYIQ, “Yeni Müsavat”**

Afaq Bəşirqızına “bakılı-rayonlu” açıqlamasına görə ağır suçlamalar

“Afaq Bəşirqızı böyük səhv edir, o kimdir ki, ölkəni bakılıya-rayonluğa bölür”.

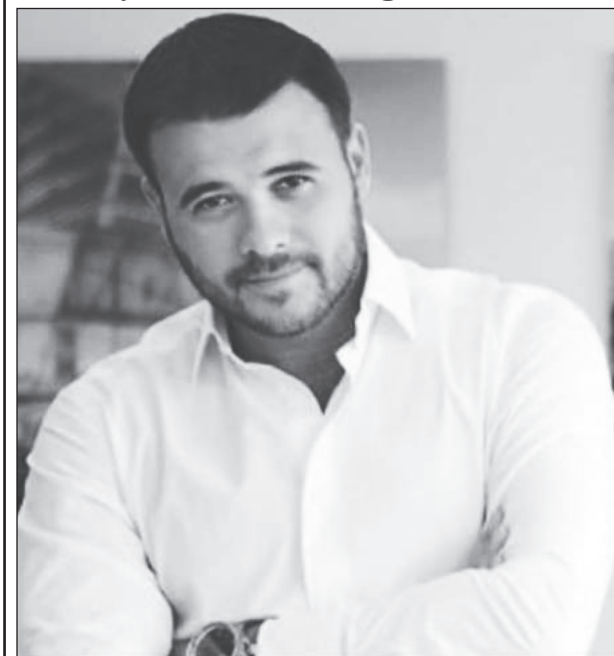
Bunu “qaynarinfo”ya açıqlamasında Bakı Kəndlər Birliyinin Nəzarət Təftiş Komissiyasının sədri Mələhət Babayeva Xalq artisti Afaq Bəşirqızının qalmaqla səbəb olan açıqlamasına münasibət bildirərkən deyib.

Mələhət Babayeva bildirib ki, Afaq Bəşirqızının Bakının adından danışmağa heç bir əsası yoxdur: “Biz onu yaxşı tanıyıraq, güc hardadırsa, Afaq Bəşirqızı da həmişə ordadır. Afaq Bəşirqızı bunu ona görə deməyib ki, guya Bakını sevir. Yox, bu, belə deyil. Hər yerin yaxşısı da var, pisi də. Afaq Bəşirqızı belə bir adamdır. Kimdən işi keçirsə, onu tərifiylir, belə-belə özünə karyera qurub. Əslində, Afaq bakılı da deyil”.

Mələhət Babayevanın fikrincə, Afaq Bəşirqızının bu çıxışının məqsədləri var: “Görünür, nəse almaq istəyir, yaxud da hansısa vəzifə keçir könlündən, ya da mandat umur. Ona görə də belə ifadələr işlədir, amma bunu xalqın böyük bir hissəsini aşağılamaqla etmirlər”.

Qeyd edək ki, xalq artisti Afaq Bəşirqızı mətbuata müsahibəsində qalmaqlı açıqlama verib. O, “evindən, rayonundan, şəhərindən qaçan insanlar necəsə internet üçün aylıq ödəniş etməyə, mobil telefona pul tapırlar, amma bir şey olmamış, deyirlər acıq”, deyərək bildirib.

“Suya 1,7 milyon manat xərcləyirəm”-Emin Ağalarov

Xalq artisti Emin Ağalarov yutubda yayımlanan “Razborhik” layihəsinə müsahibə verib.

Axşam.az xəbər verir ki, müğənni sahibi olduğu istirahət mərkəzinə il ərzində aldığı suyun məbləğini açıqlayıb. Emin bildirib ki, Bakıda yerləşən mərkəzə 1 ayda 200-300 min dollarlıq su alınır:

“Burada su daşıyıcıları ilə bağlı problemləri həll etməyə çalışırıq. Bu həddən artıq çox puldur. Biz su alırıq. Alınan suya yayda ayda təxminən 200-300 min dollar (340 - 510 min manat) xərclənir. Bu isə 3 aya təxminən 1 milyon dollar (1,7 milyon manat) edir. Amma bu müvəqqətidir. Gələn yaya qədər su və kanalizasiya mərkəzləşəcək”.

Zaman keçdikcə ağır artilleriya və aviasiya öz mövqelərinin bir çoxunu daha kiçik, lakin daha səmərəli zərbə PUA-larına vermək məcburiyyətində qalır. 2002-ci ildə “Əl Qaidə” terror təşkilatının lideri Usamə ben Ladenə qarşı uğurla istifadə edilən ilk zərbə PUA-sı artıq hər bir orta inkişaf etmiş ölkələrin istehsalında və arsenalında yer alır.

Azərbaycanın işğal altında olan torpaqları azad etmək üçün 2020-ci ilin sentyabrında başlayan əks-hücum əməliyyatları da dünyaya “XXI əsrdə müharibə necə aparılır?” mövzusunda əyani dərs vəsaiti oldu. Bu müharibədə Azərbaycanın ən müasir dronlardan istifadə etməsi qlobal güclərin də diqqətini çəkdi. Artıq silah bazarında dronlar mühüm yer tutur. Heç bir iri silah istehsalçısı olan ölkə gələcək müharibələrdə pilotsuz məhv etmə vasitələrinə üstünlük verəcəyini gizlətmir. Hazırda dronlardan ən geniş istifadə edən və yerli istehsalını modernləşdirən ölkə Türkiyədir.

Dronlar artıq yeni nəsil silahlar hesab olunur. Azərbaycan həm Ukraynada, həm də Rusiyada qarşılıqlı dron hücumlarını diqqətlə izləyir və müəyyən təhlillər aparır. Ukrayna müharibəsi bir daha göstərdi ki, dronlardan istifadə zəruri olduğu kimi, ondan müdafiə olunmaq da çox mühümdür. “Yeni Müsavat” qeyd edir ki, Ermənistan müharibə zamanı kamikadze dronlardan istifadə edib. Onlar Azərbaycanın hava hücumundan müdafiə qüvvələri tərəfindən uğurla məhv edilib. Ermənistanın son aylar artan destruktiv fəaliyyəti sülh prosesini xeyli əngəlləyib. Regionda yeni müharibə risklərini artırıb. Bu səbəbdən indi ən çox müzakirə edilən mövzulardan biri də Azərbaycanın mümkün müharibə(lər)də dron hücumlarında müdafiəsi ilə bağlıdır. Hələ bir neçə il əvvəl Azərbaycanın bir neçə illik cəhdlərdən sonra hava hücumlarından müdafiədə təcürbəli texnologiya hesab olu-

Bakı dronlardan müdafiəyə hazırlaşmalı - Paytaxtı “Dəmir günbəz” qoruyur?

Ermənistanın son addımları müharibə risklərini artırır; Azərbaycan ən müasir hava hücumundan müdafiə sistemləri ilə hərbi arsenalını gücləndirir - Polkovnik və hərbi analitik rəyi

nan İsrail istehsalı “Dəmir Günbəz” (“Iron Dome”) aldığı haqda iddialar var. Amma bu iddialar hələ də rəsmi olaraq təsdiqlənməyib. **Bəs, Azərbaycan mümkün müharibədə, xüsusilə paytaxt Bakını dron hücumlarından necə qoruya bilər?**

Yeri gəlmişkən, “Global Firepower” araşdırma şirkəti 2023-cü il üçün dünyanın ən güclü hərbi hava qüvvələrinin siyahısını açıqlayıb. Azərbaycan və Türkiyə hərbi hava qüvvələri dünyanın ən güclüləri sırasındadır. Türkiyə və Azərbaycan hava məkanlarının vahid sistem ilə mühafizəsini təmin etmək qərarına gəlib. Bunun üçün yeni layihəyə start verilib. Ekspertlər bu addımın iki ölkənin hərbi inteqrasiyasını daha da sürətləndirəcəyi qənaətinə gəlib. Türkiyə və Azərbaycan orta “HAKİM” Hava Komandanlığı İdarəetmə Sistemi layihəsini reallaşdırır.

Türkiyə Müdafiə Sənayesi İdarəsinin rəisi Haluk Görgün deyib ki, bu layihə ilə hər iki ölkənin hərbi-hava qüvvələri birgə əməliyyatlar həyata keçirmək, eləcə də Azərbaycan hava məkanına nəzarət etmək imkanı əldə edir. Haluk Görgün onu da vurğulayıb ki, bu layihə tam reallaşdıqda, birgə hava məkanına nəzarət zonası Egey dənizindən Xəzər hövzəsinə qədər ərazini əhatə edəcək.

Polkovnik Şair Ramaldanov “Yeni Müsavat”a qeyd etdi ki, Azərbaycanın hava hücumundan müdafiə sistemləri və hərbi hava qüvvələri birgə fəaliyyət göstərir. Onun sözlərinə görə, müasir dövrdə hava hücumundan müdafiənin əhəmiyyəti getdikcə artırmaqdadır. Ramaldanovun fikrincə, artıq Pilotsuz Uçuş Aparatlarının (PUA) dövründə yaşayırıq: “Rusiya-Ukrayna döyüşləri fonunda görməkdəyik ki, 600-1000 kilometr aralıda-

ki hədəfləri vurmaq imkanı var. Uzağa getməyə, 44 günlük müharibədə “Bayraktar”ların imkanları ilə düşməne çox böyük itkilər yaşatdıq. Bu da piyada qüvvələrinin, xüsusi təyinatlıların irəliləməsinə şərait yaradırdı. Biz “Bayraktar”ların fəaliyyətini video materiallarda da görmüşük. Ümumiyyətlə, sovet vaxtından bəri bizdə hava hücumundan müdafiə yüksək səviyyədə olub. Ermənilərin Bakı istiqamətinə raket zərbələri endirməsi haqda xəbərlər də alırdıq, amma hava məkanını qorumaq sayəsində yarıyolda məhv edilirdilər. Amma Ukrayna müharibəsində ruslar hava hücumundan müdafiə sistemlərini susdura və üstünlük edə bilirlər”.

Polkovnik hesab edir ki, müasir müharibədə dronlar üstünlük deməkdir: “İstər kəşfiyyat, istər yerüstü artilleriya sistemlərini üstələmək baxımdan dronlar böyük rol

oynayır. Ona görə radioelektron mübarizə vasitələri ilə bu hücumların qarşısı alınır. Bir sözlə, hərbi bu istiqamətdə inkişaf etməkdədir. Ona görə də Azərbaycanın Ali Baş Komandanı İlham Əliyevin səyi nəticəsində hərbi hava qüvvələrimiz ən müasir elektron avadanlıqla təmin edirlər. Baza əvvəlki olsa da, müasirliyi üstündəki avadanlıqla seçilirlər. Hərbi hava qüvvələrimiz 44 günlük savaşa qəhrəmanlıq göstərdilər və itkisiz müşahidə edildi. Bu da hava məkanında üstünlük təşkil etməklə düşmənin müdafiə sisteminin məhv edilməsi ilə nəticələndi”. **Ş. Ramaldanovun sözlərinə görə, yeni müqavilələrimiz var, yeni təyyarələr almaqda yox:** “Azərbaycanın hərbi sənayesi bu yöndə inkişaf edir. İsrail və Türkiyə ilə projələrimiz mövcuddur, bu da hava məkanımızı daha da dayanıqlı edir. Ona görə hava hücumundan müdafiə sistemləri və hərbi hava qüvvələri ərazilərimizi bir çətin kimi qoruyurlar”.

Hərbi ekspert Telman Qasımov “Yeni Müsavat”a bildirdi ki, Azərbaycanın hava hücumundan müdafiə sistemlərinin hansı səviyyədə olduğunu 44 günlük müharibədə sübut edib. Hərbi analitikin xatırlatmasına görə, Mingəçevir su anbarının üzərində erməni dronları zərərsizləşdirilməklə hava hücumundan müdafiə sistemlərimizin gücü nümayiş etdirilib. “Sadəcə, başımız cəbhə xəttinə qarışanda, xain düşmənin Gəncəyə və Bərdəyə terror etdi. Açıqı, bu cina-

yətləri gözlemirdik. Amma ondan sonra hava hücumundan müdafiə sistemləri daha da gücləndi və Mingəçevir qorundu”, - **deyə T. Qasımov vurğuladı. Onun sözlərinə görə, istər müharibə, istərsə postmüharibə dövründə Azərbaycanın hava hücumundan müdafiə sahəsində hərbi arsenalını gücləndirib:** “Ən müasir sistemlər alınıb. Əgər Ermənistan kütləvi dron hücumu edərsə, qarşısı alınacaq. Əlbəttə, 30-40 dron atılarda, istisna deyil ki, bir-kisi düşə bilər, amma ən yüksək səviyyədə hava məkanımızı təmin etmişik. Eyni zamanda, Azərbaycan Qaradənizli limanı, Qafandakı hava limanını nəzarətdə saxlayır. Hər hansı hərəkət, uçuş olarsa, Azərbaycan onları zərərsizləşdirmək gücünə malikdir. Bundan əlavə, bizim 4-cü nəsilə aid radarlarımız var. Hazırda da ən müasir tipli hava hücumundan müdafiə sistemlərinin alınması davam etməkdədir. Əsasən də, İsraildən bu sistemləri alırıq. Fəaliyyətlə gedən münafişədə yəhudilərin bu sistemlərinin səviyyəsini görürük. O ki qaldı İsraildən “Dəmir günbəz” alınmasına, bu haqda heç bir rəsmi açıqlama verilməz. Vaxtilə hərbi sifir kimi saxlanıb, amma indi deyə bilərəm ki, “Dəmir günbəz”lər alınıb, çünki keçmişdə qalmış informasiyadır. Bu gün isə ondan daha effektiv müdafiə sistemləri alınmış ki, bax, bu haqda ətraflı məlumat vermək olmaz, faktiki xain düşmənin addımlarımızı izləməkdədir”.

Emil SALAMOĞLU “Yeni Müsavat”

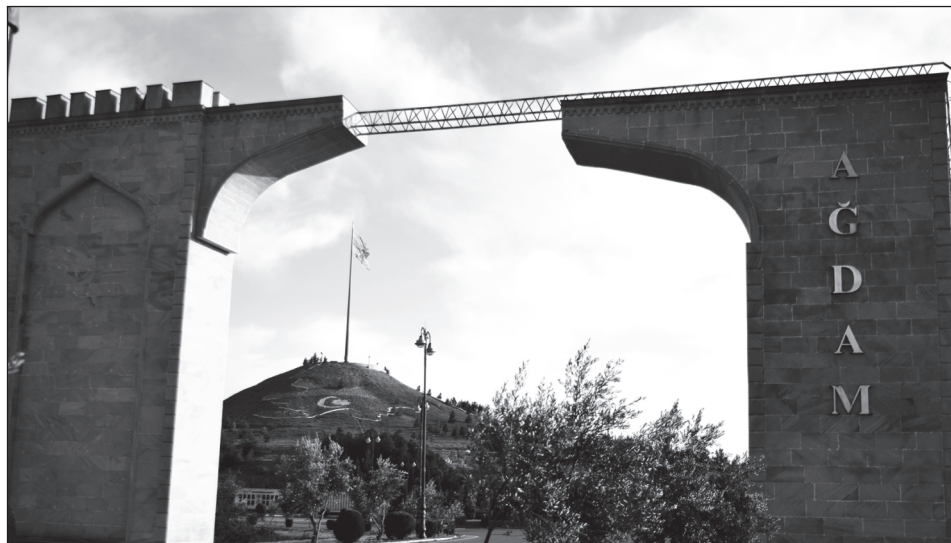
Araik və “komandası” danışıqlara razılaşdı Arutyunyan: “Azərbaycan güzəştə gedir və bunun müqabilində isə...”

Qarabağ separatçılarının başçısı Araik Arutyunyan qondarma “təhlükəsizlik şurası”nın iclasında Ağdam-Xankəndi yolu ilə ticarətin aparılması barədə qərar qəbul edildiyini bildirib.

Bu barədə Ermənistanın “Hraparak” nəşrinin məlumatında qeyd olunub.

Xatırladaq ki, iyul ayında Brüsseldə Avropa Şurasının sədri Şarl Mişel Azərbaycanın Ağdam-Xankəndi yolu vasitəsilə Qarabağa humanitar dəhliz verməsi təklifini alqışlamışdı. Bu məsələ BMT Təhlükəsizlik Şurasının bir neçə gün öncə keçirilən iclasında da müzakirə edilib.

“Hraparak” yazır ki, Araik Arutyunyan indi artıq məsələ-

ni müzakirəyə çıxarmır, onu reallıq kimi təqdim edir. Nəşr qeyd edir ki, bu qərarın müqavimətə səbəb olacağı proq-

nozlaşdırıldığı üçün Karen Matevosyanın başçılığı ilə misliyərin “hərəkəti” əvvəlcədən təşkil edilib.

“Bu silahlı dəstə tezliklə Ağdam-Xankəndi yolunda qoyulan səddi sökməyə çalışacaq. Araik Arutyunyan ic-

lasda bildirib ki, həmin yolda ticarət “qismən” olacaq, tikinti materialları, dizel yanacağı, dərmanlar daşınacaq, ərzaq isə Rusiya sülhməramlıları vasitəsilə Laçın yolu ilə gətiriləcək. Lakin bu, Laçın yolunun tam işlək olacağı anlamına gəlmir. “Artsax sakinlərinin oradan hərəkəti məhdudlaşdırılacaq”, - “Hraparak” qeyd edib.

Məlumatda o da bildirilir ki, A. Arutyunyan Azərbaycandan da alınacaq qaz və elektrik enerjisi ilə bağlı məsələnin növbəti mərhələdə müzakirə edilməsinin nəzərdə tutulduğunu qeyd edib: “O, deyib ki, Azərbaycan güzəştə gedir və bunun müqabilində isə Ağdam-Əsgəran-Xankəndi-Şuşa yolunun istismarı verilməsini tələb edir. Söhbət “Nənə və baba” heykəlinin altından keçən məşhur dolama yoldan gedir. Bu məsələləri təşkil etmək üçün ya-

xın vaxtlarda yenidən görüş keçiriləcəyi qərara alınıb”.

Avqustun 22-də keçirilən iclasda separatçıların qondarma “təhlükəsizlik şurasının keçmiş katibi” Samvel Babayan da iştirak edib. Yaxın günlərdə Samvel Babayan başda olmaqla Arutyunyan ətrafında formalaşan komandanın Azərbaycan tərəfi ilə görüşə gedəcəyi, digər məsələlərlə bağlı razılıqların əldə olunacağı istisna edilmir.

“Hraparak” yazır ki, Qarabağ separatçılarının keçmiş başçıları Bako Saakyan, Arkadi Qukasyan və “keçmiş dövlət katibi” Ruben Vardanyan Ağdam Xankəndi yolunun açılmasına qarşıdırlar. Xankəndidəki rejimin qondarma “parlament sədri” David İshxanyan da bu məsələdə Araikə qarşıdır. David İshxanyan sözügedən iclasa dəvət olunsa da, qatılmayıb.

“Yeni Müsavat”

Son günlərin ən gəniş müzakirə mövzusu Azərbaycanın Ağdam-Xankəndi yolunun açılması ilə bağlıdır. Səbiq xarici işlər naziri, siyasi şərhçi Tofiq Zülfüqarov “Yeni Müsavat”-a müsahibəsində öncə bu məsələ ilə bağlı suallarımızı cavablandırdı.

- Tofiq bəy, əgər bu gündə Qarabağdakı bir erməni belə Azərbaycan vətəndaşlığını qəbul etmək və separatçılardan xilas olmaq niyyətini ifadə etməyibse, bəlkə biz ifrat dərəcədə humanizm mövqeyi sərgiləyirik?

- Mən bu məsələyə digər tərəfdən yanaşmaq istərdim. BMT Təhlükəsizlik Şurasının iclası onu göstərdi ki, Azərbaycanı ittiham etmək üçün təkcə Ermənistan yox, bir çox qüvvələr birləşib, ittiham üçün real əsaslar olmadığı halda, uydurma bir mövzunu ortaya qoydular, amma nəticədə ifşa olundular. Yəni burada söhbət ondan getmir ki, bizim hərbi gücümüz çatır, ya çatmır, siyasi iradə mövcuddur, ya yox? Başa düşməliyə ki, biz bu məsələdə çox ehtiyatlı davranmalıyıq. Ona görə yox ki, kimdənsə qorxuruq. Sadəcə bizim məqsədimiz oradakı problemləri həll etməkdir ki, məqsədimizə çatmaq, yeni bayrağımızı Xankəndiyə sancaq. Amma bəllidir ki, bu, emosional bir mövqedir. Biz elə vəziyyət yaratmalıyıq ki, həm öz məqsədlərimizə çatmaq, həm də düşmənlərimizə bəhanə verməmək ki, bizə qarşı əsassız siyasi ittihamlar irəli sürsünlər. Ermənistanın yanında böyük bir dəstə yaranıb, onlar gözləyirlər ki, hansısa məsələdə bizi ittiham ələsinlər. Bu məsələ ermənilərin möhtac olduğu yeganə imkandır. Hərbi baxımdan, beynəlxalq hüquq baxımından onlar udubublar, indi hansısa məsələni saxtalaşdırıb bizə qarşı istifadə etmək istəyirlər.

- Ərazilərimizə minalar, hərbiçilər, silahlar daşınır, terrora əl atır, itaətsizlik göstərirlər. Amma yenə də humanitar yardım təklif edirik...

- Bəli, ərazimizdə qanunsuz qoşunlar saxlayırlar. Baxın, ordakı arakilər, “nazirlər”, hərbiçilər maaşı Ermənistanın büdcəsindən alırlar. Yəni Ermənistanın dövlət büdcəsindən maliyyələşirlər. Sadəcə adını dəyişdirdilər, amma pul eyni mənəbdən gəlir. Burada ki humanizm ilk növbədə əhali ilə bağlıdır. Biz haqlı ola-ola hələ də yolları axtarıq ki, ittihamlara məruz qalmayaraq və əsas məqsədimizə nail olaq.

- Amma humanitar yardım hətta Ağdam yolu ilə göndərilərsə də, son nəticədə həm də Qarabağdakı minlərlə silahlıya, cinayətکارa, terrorçuya çatacaq, elə deyilmi?

- Laçın yolu Qarabağ erməniləri üçün bir simvola çevrilib. Yəni hesab edirlər ki, Er-

“Qarabağ problemi strateji baxımdan həll olunub”

Tofiq Zülfüqarov: “Nəyə görə, məsələni, Krasnodarda “dəhliz” yoxdur, orada da axı çoxlu erməni yaşayır”

mənistanla əlaqələri olmalıdır. Nəyə görə məsələni, Krasnodarda dəhliz yoxdur, orada da axı o qədər erməni yaşayır... Yaxud Marseldə niyə “dəhliz” yoxdur? Ora da dəhliz çəksinlər də... Burada mərhəmət məsələsi deyil, incə bir siyasətdir, diplomatik mübarizədir.

- Bakının “kökə siyasəti” sizcə, nə qədər çətin və son-da “dəmir yumruğa” çevrilə bilər?

- Biz necə ki, Qarabağ ermənisi ilə Ermənistan ermənisi arasında az qala düşmənçiliyə çevrilən qarşılıqlı nifrətə nail olduq, eynilə bu cür vəziyyətin Qarabağın daxilində də baş verməsini gözləməliyik.

- Artıq Arutyunyan-Vardanyan toqquşmasının simptomları görünür...

- Bəli. Vardanyanın tezisləri ondan ibarətdir ki, müharibəni müxtəlif yollarla davam etməlidirlər. Araikgil isə deyir ki, müharibəni davam etdirsək, “qurban biz olacağıq, sən helikopterlə aradan çıxacaqsan”. Orda proseslər bu səpkidə gedir. Vardanyana deyirlər ki, “sən ac adama oxşamırsan, amma mən axşam evə nə aparacağımı düşünürəm”. Demə, anbarlarda yemək-zad var imiş, təlimat veriblər ki, səhərdən onları satışa buraxın. Yəni qəsdən humanitar çətinlikləri yaradıblar. Bu vəziyyətə qarşı çıxan biz ola bilərik. Bir neçə ay öncə deyilib ki, bu xunta oradakı insanları girov saxlayır. Amma biz gözləməliyik ki, separatçıların arasında qarşıdurma olsun və sonra sağlam qüvvələrə kömək edək. Yəni Azərbaycan öz ərazisindəki sağlam erməni qüvvələrə kömək edəcək. Terrorçuları tərk silah etmək, dinc insanları xilas etmək və s. Biz görürük ki, bu proses başlayıb. Çünki başlamağa bilməz. Təsəvvür edin, kimsə gəlib tribunaya çıxır ki, acından ölün, səhərdə yəqəyik bunlar humanitar fəlakətin qurbanıdır. Bunlar da deyirlər sən dəli olmusan, bu, anormal bir çağırışdır. Yəni istə-təməz oradakı mülki şəxslərin nifrəti bizə qarşı olmayacaq. Vardanyana qarşı olacaq. Odur ki, biz bu məqamları nəzərə almalı və gözləməliyik.

- Vardanyan Rusiyanın Xankəndiyə göndərdiyi, Kremlin hazırladığı ssenarinin başında dayanan

şəxsdir. Qərribəsi budur ki, Rusiya ilə başqa platformalarda düşmən olan dövlətlər də dolayısı ilə Vardanyan planını dəstəkləmiş olurlar. Üstəlik, görünən budur ki, Moskva Vardanyanı geri çağırmaq niyyətində deyil. Bu barədə nə demək olar?

- Bəli, qərribə vəziyyət yaranıb. BMT Təhlükəsizlik Şurasındakı müzakirəyə qayıdaq. Fransa nəyi tələb edir: Laçın yolunu aç! Deyir ki, əldə olunmuş razılıqlara riayət etmək lazımdır. Deməli, bir-başda deyir ki, yolu Rusiya sülhməramlılarına təhvil ver! Amerikanın nümayəndəsi deyir ki, nə Laçın yolu, Azərbaycan öz suveren hüquqları çərçivəsində, Rusiya sülhməramlılarından asılı olmayaraq, humanitar yardımını təşkil edir. Ermənilər deyirlər ki, orda nəzarəti ruslara qaytarın. İclasın məqsədi bu idi. Biz görürük ki, burda oyunlar gedir. Ruslar deyir ki, siz bizi burdan çıxartsanız, o halda beynəlxalq missiya kimi qayıdacağıq. Daha doğrusu, burada qalacağıq, Qərb ölkələri beynəlxalq bir “papaq” verəcəklər, deyəcəklər BMT-nin adından qalın. Necə ki, Abxaziyada belə olub. Abxaziyada həmin rus sülhməramlıları BMT tərəfindən təsdiqlənən əməliyyatda iştirak edirdilər. Dəstək şəklində 37 qətnamə qəbul olunub. Bəzən bizim insanlar haqlı olaraq emosional şəkildə buna reaksiya verəndə onu da başa düşməliyik ki, çox incə məsələlər və bizə qarşı bir çox qüvvələr, düşmən mövqelər var. Biz burada incə siyasət həyata keçirməliyik ki, məqsədlərimizə nail olaq.

- Tofiq bəy, Laçın sərhəd buraxılış məntəqəsindən keçib Ermənistanı gedən Rusiya pasportlu erməni gənclərlə bağlı ajiotajı yəqin izlədiniz. İstisna deyil ki, onlar təhsil ardınca və yaxud digər niyyətlə gediblər və birdəfəlik köçdən xəbər vermir...

- Yox, orda köçmək-filan yoxdur. Birincisi, Qarabağdan heç kəsi buraxmırlar. Özləri də deyirlər ki, bizdə hərbi vəziyyətdir, kişilər burada qalmalıdırlar. Ailə üzvlərini hansısa səbəblərə görə, müalicə və sair məsələlərlə bağlı buraxa bilərlər. Hətta müharibədən qabaq oradan çıxmaq üçün nə qədər rüşvət verilməliydi. Biz başa düşməliyik ki,

əslinə qalsa, Qarabağdakı mülki ermənilər orda girovdurlar. Oyunlar bəllidir. Onların taktikası əslində erməniləri məhv edəcək. Çıxıb deyir ki, “sən, ailə üzvlərinlə birgə” miatsum” naminə burda ölməli-sən”. Nəinki Qarabağdakı, hətta Ermənistandakı ermənilərin böyük hissəsi hələ müharibədən öncə qaçıblar. Amma indi bunlar deyir yox, sən burda ölməli-sən ki, səhərdənin şəklini BMT-də göstərim.

- 60 nəfərin ardınca daha 100 nəfər Laçın yolu ilə Qarabağı tərk elədi, özü də rus pasportu ilə. Bu, o demək deyilmi ki, Qarabağ ermənilərinə kütləvi şəkildə Rusiya pasportları paylanıb?

- Yox. Amma paylanıbsa, daha yaxşı.

- Axı, mənfur planı Abxaziyada məsələsində görmüşük. Qarabağda da “rus icması” yaradılırdı. Təhlükəli perspektivdən xəbər vermirmi?

- Abxaziyada və Osetiyada bunu tətbiq ediblər, bəllidir. Biz başa düşməliyik ki, onlar istənilən planı cıza bilərlər. Amma güclə, müharibə şəraitində insanları saxlamaq mümkün deyil, onsuz da qaçaqlar. Hətta Ukraynada 16 yaşından yuxarı oğlanları xaricə buraxmırlar. Hələ əsgərliyə 18 yaşında gedəcək. Bənzər vəziyyət Rusiyadadır. Qarabağdakı köç nədən irəli gəlir? Deyir səhərdə mənə də orduya aparacaqlar.

- Amma günün birində Rusiya Qarabağda rus pasportu daşıyan şəxsləri “vətəndaş” elan edərsə, onda necə?

- Rusiyanın oyun oynaması üçün o qədər bəhanəsi var ki. Amma beynəlxalq vəziyyət o səviyyədə deyil ki,

Moskva rus pasportu ilə nə isə qazana bilsin. Rusiya o halda deyil ki, bizə qarşı müharibə eləsin.

- Qondarma rejimin oyuncaq parlamentinin sədri yenə də “dövlətçiliyin əsasları”ndan danışır. Bunlar yenə də “dövlət”dən-filandan danışdırlarsa, deməli, düzəlmə oxşamırlar...

- Danışacaqlar da... Biz onları tərk silah etməyincə, konstitusiyamıza qarşı çıxış edənləri zərərsizləşdirməyincə, danışacaqlar.

- Qarşıdakı günlərdə nə gözləyirsiniz: nöqtəli zərbələr, lokal, yoxsa irimiqyahlı antiterror əməliyyatı?

- Hesab edirəm ki, görünməyən, ictimaiyyətin xəbəri olmayan müxtəlif işlər görülməlidir və artıq görülür. Belə bir məlumat var ki, artıq yaxın günlərdə Bərdədə hansısa təmaslar ola bilər. Artıq anbarlardakı ərzaqlar satışa çıxarılır. Yəni “humanitar böhran” bəhanəsini aradan götürüblər. Dəyişikliklər baş verir.

- Amma Fransa, Hindistan və İran Ermənistanı silahlandırmaqda davam edir...

- Hərbi mütəxəssislər deyirlər ki, Ermənistanı böhran vəziyyətdən çıxması üçün ən azı 10-15 il lazımdır. Müharibədən qabaqki hadisələr yadıңызda? Xəbər yaydılar ki, 4 qırıcı alıblar, “İskəndər” raketlərini meydana o tərəf-bu tərəfə aparırdılar. Belə məsələləri ciddi qəbul etmək lazım deyil. Hindistan özü nədir ki, onun silahları nə ola?

- Deməli, siz hərbi əməliyyatların gündəmdə olduğunu güman edirsiniz?

- Hələlik, genişmiqyaslı hərbi əməliyyatları görmürəm. Amma hansısa toqquşmaları istisna etməyirəm. Əməliyyat olsa, şərti sərhəddə

ola bilər. Baxın, Qafan aeroporti mövzusu gündəmə gəldi. Bu baxımdan bizi əsas maraqlandıran ərazi Zəngəzurdur. Ermənilər cəhd edirlər ki, gərginliyi Qarabağda yaratsınlar, Zəngəzur gündəmdən çıxsın. Əslinə qalsa, Təhlükəsizlik Şurasının iclasında məqsəd bu idi. Amma bildiyiniz kimi, bu arada sərhəd komissiyalarının iclası keçirilib və orada erməni tərəfi bəyan edib ki, biz 1975-ci ilin xəritələrini əsas götürmək istəyirik, Azərbaycan bundan imtina edir. İclasın nəticəsi bununla bitib.

- Tofiq bəy, hər dəfə 1975-ci il xəritəsinə istinad edən Ermənistanın qarşısına birdəfəlik 1918-20-ci il xəritələrini qoymaq mümkün deyilmi? Həmin xəritə məhz Ermənistanın “böyük bacısı”nın paytaxtında təsdiqlənib...

- 1918-20-ci il xəritəsi məsələ mütəlakə olmalıdır və ola-çaq da! Çünki 1920-ci ilin noyabrında Zəngəzur ermənilərə verilməmişdi. Siyasi Büronun qərarı var. İşğalçı Rusiyanın administrasiyanın qərarı olub. Qafqaz Bürosunun qərarından söhbət gedir. Orda nə Azərbaycan xalqının iradəsi olub, nə də bir şey. Qeyri-qanuni qərar qəbul olunub. Biz onları niyə yaddan çıxartmalıyıq? Əslində Paşinyan da bunu danışır. Deyir mən Ermənistan üçün kadastr sənədi almaq istəyirəm, bizim kadastr sənədimiz yoxdur. Söhbət ən azı Zəngəzurdan gedir. Bunların dərdi budur. Qarabağ mövzusunun gündəmə gətirəndə onların məqsədi bu idi ki, diqqəti Zəngəzurdan Qarabağa yönəlsinlər. 1920-ci ilədək Azərbaycanın sərhədi Göyçə gölünün 3-də ikisini kəsirdi. Bunu unutmaq olmaz. Ona görə də biz bu məsələyə təmkinli yanaşmalıyıq. Ay Arayik belə dedi, fi-lankəs elə dedi. Onların heç özlərinin 3 qəpiklik qiyməti yoxdur, nəinki dediklərinin. Ona görə də ancaq irəli! Ümumiyyətlə, mən hesab edirəm ki, Qarabağ məsələsi strateji baxımdan həll olunub. O ki, qaldı digər məsələlər, onlar hərbi baxımdan iki günlük məsələdir. Siyasi baxımdan hələ də biz tərəfdən bezi gedişlər olmalıdır ki, axırıncı möhürü vuraq. Əsas odur ki, bizim əsgərimiz Qafanın yanında, Naxçıvana az qalıb. Bezi ərazilərdə hava məsafəsi ilə Naxçıvana 16 km-lik məsafə var...

□ **Elsad PAŞASOY,**
“Yeni Müsavat”

Hikmət Hacıyev “Politico” nəşrinə nələr deyib?

“Laçın yolu açıqdır. Ancaq Azərbaycan hökuməti yüklərin Ermənistanın Laçın yolu ilə deyil, Ağdam şəhərindən çatdırılmasını istəyir”. Bunu Azərbaycan Prezidentinin köməkçisi, Prezident Administrasiyasının Xarici siyasət məsələləri şöbəsinin müdiri Hikmət Hacıyev “Politico” nəşrinə müsahibəsində bildirib.

O, Ağdamın tarixən Qarabağı Azərbaycanın digər əraziləri ilə birləşdirdiyini qeyd edib, həmçinin bu yolun daha az xərc tələb etdiyini və daha rahat olduğunu bildirib.

“Ermənilər niyə Ağdam yolundan istifadə etməkdən imtina edirlər? Çünki onlar reintegrasiyaya deyil, separatizmə can atırlar, irredentizm axtarırlar və Azərbaycan ərazilərində öz qeyri-qanuni marionet rejimlərini saxlamaq istəyirlər”, - deyər H.Hacıyev vurğulayıb.

31 il sonra nəşi tapılan daha iki nəfər dəfn edildi

Birinci Qarabağ müharibəsi zamanı Daşaltıda itkin düşmüş və nəşi 31 il sonra tapılmış Hüseynov Gülvərdi Ağahüseyn oğlu dəfn edilib.

Onun nəşi Abşeron rayonunun Qobu qəsəbəsində torpağa tapşırılıb. Qeyd edək ki, Gülvərdi Hüseynov Birinci Qarabağ müharibəsində itkin düşüb. Həmin vaxt onun 41 yaşı var imiş. 1992-ci ilin yanvar ayında Gülvərdi Hüseynovun şəhid olması ilə bağlı ailəsinə məlumat verilib. Lakin həmin vaxt ərazidə döyüşlər getdiyi üçün şəhidin nəşini götürmək mümkün olmayıb.

Bildirək ki, Gülvərdi Hüseynovun adını daşıyan nəvəsi, Qasımov Gülvərdi Abil oğlu da Vətən Müharibəsində döyüşlərə qatılaraq şəhidlik zirvəsinə yüksəlib. Ölümündən sonra “Füzulinin azad olunmasına görə”, “Cəbrayılın azad olunmasına görə”, “Cəsur döyüşçü” və “Vətən uğrunda” medallarına layiq görülüb.

Birinci Qarabağ müharibəsi zamanı itkin düşən Abbasov Məhərrəm Abbas oğlunun da dəfn mərasimi keçirilib. Dəfn mərasimi Bakının Nizami rayonunun Keşlə qəsəbəsində Şəhidlər xiyabanında baş tutub.

Dəfn mərasimində şəhidin ailə üzvləri, Müdafiə Nazirliyinin, rayon ictimaiyyətinin nümayəndələri və digər şəxslər iştirak ediblər.

Məhərrəm Abbasov 1961-ci il 26 fevralda Ağdam rayonu Baş Qərvənd kəndində anadan olub. O, 26 yanvar 1992-ci ildə Şuşa rayonu Daşaltı kəndi ətrafında gedən döyüşlər zamanı itkin düşüb. Onun meyitinin qalıqları Vətən müharibəsindən sonra Şuşa rayonunun Daşaltı kəndindəki kütləvi məzarlıqda aşkarlanaraq müəyyənləşib.

“Avropa İttifaqı Şurasının rəhbəri Şarl Mişelin vasitəçiliyi ilə çoxsaylı mühüm görüşlər keçirilir. ABŞ dövlət katibi Blinkenin vasitəçiliyi ilə Azərbaycanın xarici işlər naziri ilə bir sıra görüşlər baş tutub. Moskvada və başqa yerlərdə də müxtəlif səviyyələrdə görüşlər keçirilir”.

Bu sözləri Ermənistanın xarici işlər naziri Ararat Mirzoyan belçikalı həmkarı Hadija Labib ilə görüşdən sonra təşkil edilən brifinqdə səsləndirib. “Bizim üçün vacibdir ki, bütün yerlərdə, onlar arasında fərq qoyulmadan, əldə olunmuş razılaşmalar həyata keçirilsin. Bir neçə dəfə görüşlərdə necə razılığın əldə olunduğunun şahidi olduq, amma yerlərdə bu razılaşmanın icrasını görmədik”, - deyər, Mirzoyan avropalı nazirə şikayət də edib.

Mirzoyan belçikalı nazirin yanında Azərbaycan əleyhinə ifadələr işlədib: “Məsələn, qapalı iclaslarda belə sözlər eşitdiyimiz halda, biz hələ də Azərbaycan rəhbərliyinin Ermənistanın ərazi bütövlüyünün tanınması ilə bağlı açıq bəyanatlarını eşitməmişik. Bu bizi narahat edir və Azərbaycanın Ermənistanla qarşı ərazi iddialarının olduğunu göstərə bilər”.

Belçikanın xarici işlər naziri də deyib ki, Ermənistan Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü açıq şəkildə tanıyıb: “Azərbaycan hakimiyyətini də bunu etməyə çağırıraq”. Erməni mediası yazır ki, 2023-cü il mayın 14-də Ermənistan, Azərbaycan və Aİ liderlərinin Brüsseldə keçirilən üçtərəfli görüşündən sonra Avropa Şurasının prezidenti Şarl Mişel bəyan edib ki, Ermənistan və Azərbaycan bir-birinin 29 800 kv. kilometr və 86.600 kvadrat kilometr ərazi bütövlüyünü tanımalıdır. Bundan sonra Ermənistanın baş naziri bir neçə dəfə Dağlıq Qarabağın da daxil olduğu Azərbaycanın 86,6 min kvadratkilometr ərazisinin ərazi bütövlüyünü tanımağa hazır olduğunu bəyan edərək, Azərbaycan Prezidentinin Ermənistanın Dağlıq Qarabağ münəqqişəsinin tanınması ilə bağlı açıq bəyanatını gözlədiyini vurğulayıb, yeni Ermənistanın 29.800 kvadrat kilometr ərazi bütövlüyü. Bununla belə, Azərbaycan rəsmiləri tərəfindən Ermənistanın ərazi bütövlüyünün tanınması ilə bağlı heç bir açıqlama verilməyib. Brüssel təmsilçisi Painyanla görüşdə deyib ki, Azərbaycan Laçın dəhlizi ilə insanların və malların sərbəst hərəkətini təmin etməlidir.

Deputat Vüqar İsgəndərov belə fikirlərin bilərəkdən ortaya atıldığını deyir: “Köhnə erməni xəstəliyi olan şikayət, yalvarmaq, böhtan və şə

Belçikalı nazirdən absurd çağırış - Ermənistanın ərazi bütövlüyünü tanımırıq?

Ararat Mirzoyandan Azərbaycana gülünc ittihamlar və Hadija Labibin həqiqətdən uzaq açıqlamaları...

atmaq yenə də Ermənistanın xarici siyasətində əsas vasitələrdən biridir. Bugünkü Paşinyan komandası həmin siyasəti davam etdirir. Belə ki, Ermənistanın xarici işlər naziri belçikalı həmkarı ilə görüşdə Azərbaycandan şikayət edib. Göz yaşlarını tökərək, dünyanın gözləri içinə baxaraq hədyanlar söyləyən Mirzoyan deyir ki, Ermənistan Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü tanıyıb, amma Azərbaycan tərəfi bunu bildirməyib. Yalanın bu qədəri yəqin ki, dünyanı heyratə gətirə bilər. Çünki açıq-aydın şəkildə həm Brüssel variantında, həm də digər görüşlərdə necə ki, Paşinyan Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü dəstəklədiyini bildirib, Azərbaycan da, o cümlədən, cənab Prezident də bu fikirləri söyləyib. Amma bu məsələ bu günə qədər də Ermənistan tərəfindən pozulmaqdadır. Hələ də o fikirdən sonra Ermənistan tərəfindən rəhbərlik səviyyəsində ərazi bütövlüyümüzə xələl gətirən fikirlər səsləndirirlər, əməllər törədirlər. Hələ də 10 mindən çox silahlı dəstə Azərbaycanın ərazi bütövlüyündə mövcudluğunu qoruyub saxlamaqdadır. Eyni zamanda, hələ də onların maddi bazasını təmin edən vasitələri Ermənistan təmin edir. Sülh danışıqları yönündə əngəlləri də hələ düşməni yaradır. Belə faktları çox saymaq olar. Əsas məsələ bundadır ki, “timsah göz yaşları” tökən Ermənistan tərəfinin özü bütün həm beynəlxalq hüquq normalarının prinsiplərini, həm də ilahi ədaləti kobud sürətdə pozurlar. Belçikanın xarici işlər naziri də belə gülməli bəyanat verərək, Azərbaycanı Ermənistanın ərazi bütövlüyünü tanımağa çağırır. Düşünürəm ki, onlar bunu bilərəkdən edirlər. Çünki şübhə yox-

dur ki, Avropa ölkələrinin rəhbərlərinin, xarici işlər nazirlərinin mövcud durumu düzgün qiymətləndirə bilməmələri üçün bu yola əl atıblar. Amma bu mümkün deyil. Sadəcə, həmişə olduğu kimi, bu, xristian təəssübkeşliyindən daha çox doğur, erməni yalanlarını dəstəkləmək, onların lobbistitutlarının təsiri altında olmaq kimi hallara tez-tez rast gəlmişik. Bu da onlardan biridir. Lakin görünən odur ki, Ermənistan özü qazdığı quyuya özü düşməkdədir. Onlar bunun fərqi yoxdur. İndiyə qədər həm Brüsseldə, həm Vaşinqtonda, həm də Moskvada keçirilən görüşlərdə qəbul edilən bir sıra məsələlərə, götürdükləri öhdəliklərə sadıq olduqlarını desələr də, əməldə bunun əksini görürük. Əksinə verdiyi bütün sözlərə əməl edən tərəf Azərbaycandır. Hansı sənədləri imzalamıyıqsa, onun arxasında yığıq. Ona görə də belə yalanlar, şərböhtanlar, dünyanın gözlərinə baxa-baxa onu aldatmağa yönelik cəhdlər artıq keçməyəcək. Erməni tərəfinin dərsi bu günlərdə BMT Təhlükəsizlik Şurasının xüsusi iclasında verildi. Artıq dünyaya o dünya, ölkəmiz isə 90-cı illərin Azərbaycanı deyil. Qarşımızda güclü, müstəqil Azərbaycan var. Onun dostları var. Qlobal anlamda sözləri keçən Azərbaycan bundan sonra da öz konstitusiyasına, legitim hüquqlarına, BMT-nin nizamnaməsinə və beynəlxalq hüquqa söykənən qanuni proseduralarını uğurla həyata keçirəcək”.

Siyasi analitik Asif Nərimanlı belçikalı nazirə Bakıda faktların təqdim edilməsinin vacibliyini vurğuladı: “Belçikalı nazir Ermənistanın sonra Azərbaycana səfər etməklə balans qorursa da, İrəvanda verdiyi bəyanatlar ba-

lansın pozulması idi. Çünki Azərbaycan və Ermənistan Brüssel görüşlərində bir-birinin ərazi bütövlüyünü şəfahi olaraq qarşılıqlı şəkildə tanıyıb, buna baxmayaraq, Ermənistan Qarabağla bağlı iddiasını buradakı “erməni əhəlinin hüquq və təhlükəsizliyinin qorunması” adı altında davam etdirir. Laçın sərhəd-keçid məntəqəsi ilə bağlı irəliləyən iddialar da Azərbaycanın ərazi bütövlüyü və suverenliyinə qarşı olan mövqedir. Avropada da bu çağırışlar edilir, belçikalı nazirin İrəvanda Laçın yolu ilə bağlı ermənilərin mövqeyindən çıxış etməsi Azərbaycanın ərazi bütövlüyünə qarşı çıxış etmək kimi qəbul edilməlidir. Belçikalı nazir Bakıda Ermənistanın Qarabağ iddiasından əl çəkməsi ilə bağlı çağırış edəcəkmiz? Məsələ bundan ibarətdir. Əgər diplomatiya sərgiləyirlərsə və Azərbaycana belə bir çağırış edirlərsə, eyni çağırışı Ermənistan da etməlidirlər, ən azı balans qorumaq üçün. Azərbaycanın Ermənistanın ərazi bütövlüyünü tanımasına gəlincə, Brüssel görüşündə bu qəbul edilib. Mirzoyanın iddiasının əksinə olaraq, Azərbaycan Ermənistanın “ərazi bütövlüyü” dediyi xətləri pozmaq istiqamətində addım atmayıb, lakin rəsmi İrəvan Qarabağdakı separatçılara maliyyə yardımı etməklə, öz qoşunlarını bölgedən çıxarmamaqla və Laçın sərhəd-keçid məntəqəsinin ləğv edilməsi istiqamətində beynəlxalq müstəvidə kampaniya aparmaqla Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü açıq şəkildə pozur. Belçikalı nazirə Bakıda bu faktları təqdim etmək və eyni çağırışı Ermənistanla da etməsinə istəmək lazımdır”.

□ **Cavanşir ABBASLI**
“Yeni Müsavat”

Son günlərin ən gəniş müzakirə mövzusu Azərbaycanın Ağdam-Xankəndi yolunun açılması ilə bağlıdır. Səbiq xarici işlər naziri, siyasi şərhçi Tofiq Zülfüqarov “Yeni Müsavat”-a müsahibəsində öncə bu məsələ ilə bağlı suallarımızı cavablandırdı.

- Tofiq bəy, əgər bu gündə Qarabağdakı bir erməni belə Azərbaycan vətəndaşlığını qəbul etmək və separatçılardan xilas olmaq niyyətini ifadə etməyibse, bəlkə biz ifrat dərəcədə humanizm mövqeyi sərgiləyirik?

- Mən bu məsələyə digər tərəfdən yanaşmaq istərdim. BMT Təhlükəsizlik Şurasının iclası onu göstərdi ki, Azərbaycanı ittiham etmək üçün təkcə Ermənistan yox, bir çox qüvvələr birləşib, ittiham üçün real əsaslar olmadığı halda, uydurma bir mövzunu ortaya qoydular, amma nəticədə ifşa olundular. Yəni burada söhbət ondan getmir ki, bizim hərbi gücümüz çatır, ya çatmır, siyasi iradə mövcuddur, ya yox? Başa düşməliyə ki, biz bu məsələdə çox ehtiyatlı davranmalıyıq. Ona görə yox ki, kimdənsə qorxuruq. Sadəcə bizim məqsədimiz oradakı problemləri həll etməkdir ki, məqsədimizə çatmaq, yeni bayrağımızı Xankəndiyə sancaq. Amma bəllidir ki, bu, emosional bir mövqedir. Biz elə vəziyyət yaratmalıyıq ki, həm öz məqsədlərimizə çatmaq, həm də düşmənlərimizə bəhanə verməmək ki, bizə qarşı əsassız siyasi ittihamlar irəli sürsünlər. Ermənistanın yanında böyük bir dəstə yaranıb, onlar gözləyirlər ki, hansısa məsələdə bizi ittiham eləsinlər. Bu məsələ ermənilərin möhtac olduğu yeganə imkandır. Hərbi baxımdan, beynəlxalq hüquq baxımından onlar udubublar, indi hansısa məsələni saxtalaşdırıb bizə qarşı istifadə etmək istəyirlər.

- Ərazilərimizə minalar, hərbiçilər, silahlar daşınır, terrora əl atır, itaətsizlik göstərirlər. Amma yenə də humanitar yardım təklif edirik...

- Bəli, ərazimizdə qanunsuz qoşunlar saxlayırlar. Baxın, ordakı arakilər, “nazirlər”, hərbiçilər maaşı Ermənistanın büdcəsindən alırlar. Yəni Ermənistanın dövlət büdcəsindən maliyyələşirlər. Sadəcə adını dəyişdirləblər, amma pul eyni mənəbdən gəlir. Burada ki humanizm ilk növbədə əhali ilə bağlıdır. Biz haqlı ola-ola hələ də yolları axtarıq ki, ittihamlara məruz qalmıyaq və əsas məqsədimizə nail olaq.

- Amma humanitar yardım hətta Ağdam yolu ilə göndərilərsə də, son nəticədə həm də Qarabağdakı minlərlə silahlıya, cinayətkara, terrorçuya çatacaq, elə deyilmi?

- Laçın yolu Qarabağ erməniləri üçün bir simvola çevrilib. Yəni hesab edirlər ki, Er-

“Qarabağ problemi strateji baxımdan həll olunub”

Tofiq Zülfüqarov: “Nəyə görə, məsələni, Krasnodarda “dəhliz” yoxdur, orada da axı çoxlu erməni yaşayır”

mənistanla əlaqələri olmalıdır. Nəyə görə məsələni, Krasnodarda dəhliz yoxdur, orada da axı o qədər erməni yaşayır... Yaxud Marseldə niyə “dəhliz” yoxdur? Ora da dəhliz çəksinlər də... Burada mərhəmət məsələsi deyil, incə bir siyasətdir, diplomatik mübarizədir.

- Bakının “kökə siyasəti” sizcə, nə qədər çəkkə və son-da “dəmir yumruğa” çevrilə bilər?

- Biz necə ki, Qarabağ ermənisi ilə Ermənistan ermənisi arasında az qala düşmənçiliyə çevrilən qarşılıqlı nifrətə nail olduq, eynilə bu cür vəziyyətin Qarabağın daxilində də baş verməsini gözləməliyik.

- Artıq Arutyunyan-Vardanyan toqquşmasının simptomları görünür...

- Bəli. Vardanyanın tezisləri ondan ibarətdir ki, müharibəni müxtəlif yollarla davam etməlidirlər. Araikgil isə deyir ki, müharibəni davam etdirsək, “qurban biz olacağıq, sən helikopterlə aradan çıxacaqsan”. Orda proseslər bu səpkidə gedir. Vardanyana deyirlər ki, “sən ac adama oxşamırsan, amma mən axşam evə nə aparacağımı düşünürəm”. Demə, anbarlarda yemək-zad var imiş, təlimat veriblər ki, səhərdən onları satışa buraxın. Yəni qəsdən humanitar çətinlikləri yaradıblar. Bu vəziyyətə qarşı çıxan biz ola bilərik. Bir neçə ay öncə deyilib ki, bu xunta oradakı insanları girov saxlayır. Amma biz gözləməliyik ki, separatçıların arasında qarşılıqlı ol-sun və sonra sağlam qüvvələrə kömək edək. Yəni Azərbaycan öz ərazisindəki sağlam erməni qüvvələrə kömək edəcək. Terrorçuları tərk silah etmək, dinc insanları xilas etmək və s. Biz görürük ki, bu proses başlayıb. Çünki başlamağa bilməz. Təsəvvür edin, kimsə gəlib tribunaya çıxır ki, acından ölün, səhərdə yəqəyik bunlar humanitar fəlakətin qurbanıdır. Bunlar da deyirlər sən dəli olmusan, bu, anormal bir çağırışdır. Yəni istə-təməz oradakı mülki şəxslərin nifrəti bizə qarşı olmayacaq. Vardanyana qarşı olacaq. Odur ki, biz bu məqamları nəzərə almalı və gözləməliyik.

- Vardanyan Rusiyanın Xankəndiyə göndərdiyi, Kremlin hazırladığı ssenarinin başında dayanan

şəxsdir. Qərribəsi budur ki, Rusiya ilə başqa platformalarda düşmən olan dövlətlər də dolayısı ilə Vardanyan planını dəstəkləmiş olurlar. Üstəlik, görünən budur ki, Moskva Vardanyanı geri çağırmaq niyyətində deyil. Bu barədə nə demək olar?

- Bəli, qərribə vəziyyət yaranıb. BMT Təhlükəsizlik Şurasındakı müzakirəyə qayıdaq. Fransa nəyi tələb edir: Laçın yolunu aç! Deyir ki, əldə olunmuş razılıqlara riayət etmək lazımdır. Deməli, bir-başaya deyir ki, yolu Rusiya sülhməramlılarına təhvil ver! Amerikanın nümayəndəsi deyir ki, nə Laçın yolu, Azərbaycan öz suveren hüquqları çərçivəsində, Rusiya sülhməramlılarından asılı olmayaraq, humanitar yardımını təşkil edir. Ermənilər deyirlər ki, orda nəzarəti ruslara qaytarın. İclasın məqsədi bu idi. Biz görürük ki, burda oyunlar gedir. Ruslar deyir ki, siz bizi burdan çıxartsanız, o halda beynəlxalq missiya kimi qayıdacağıq. Daha doğrusu, burada qalacağıq, Qərb ölkələri beynəlxalq bir “papaq” verəcəklər, deyəcəklər BMT-nin adından qalın. Necə ki, Abxaziyada belə olub. Abxaziyada həmin rus sülhməramlıları BMT tərəfindən təsdiqlənən əməliyyatda iştirak edirdilər. Dəstək şəklində 37 qətnamə qəbul olunub. Bəzən bizim insanlar haqlı olaraq emosional şəkildə buna reaksiya verəndə onu da başa düşməliyik ki, çox incə məsələlər və bizə qarşı bir çox qüvvələr, düşmən mövqelər var. Biz burada incə siyasət həyata keçirməliyik ki, məqsədlərimizə nail olaq.

- Tofiq bəy, Laçın sərhəd buraxılış məntəqəsindən keçib Ermənistanı gedən Rusiya pasportlu erməni gənclərlə bağlı ajiotajı yəqin izlədiniz. İstisna deyil ki, onlar təhsil ardınca və yaxud digər niyyətlə gediblər və birdəfəlik köçdən xəbər vermir...

- Yox, orda köçmək-filan yoxdur. Birincisi, Qarabağdan heç kəsi buraxmırlar. Özləri də deyirlər ki, bizdə hərbi vəziyyətdir, kişilər burada qalmalıdırlar. Ailə üzvlərini hansısa səbəblərə görə, müalicə və sair məsələlərlə bağlı buraxa bilərlər. Hətta müharibədən qabaq oradan çıxmaq üçün nə qədər rüşvət verilməliydi. Biz başa düşməliyik ki,

əslinə qalsa, Qarabağdakı mülki ermənilər orda girovdurlar. Oyunlar bəllidir. Onların taktikası əslində erməniləri məhv edəcək. Çıxıb deyir ki, “sən, ailə üzvlərinlə birgə” miatsum” naminə burda ölməli-sən”. Nəinki Qarabağdakı, hətta Ermənistandakı ermənilərin böyük hissəsi hələ müharibədən öncə qaçıblar. Amma indi bunlar deyir yox, sən burda ölməli-sən ki, səhərdənin şəklini BMT-də göstərim.

- 60 nəfərin ardınca daha 100 nəfər Laçın yolu ilə Qarabağı tərk elədi, özü də rus pasportu ilə. Bu, o demək deyilmi ki, Qarabağ ermənilərinə kütləvi şəkildə Rusiya pasportları paylanıb?

- Yox. Amma paylanıbsa, daha yaxşı.

- Axı, mənfur planı Abxaziyada məsələsində görmüşük. Qarabağda da “rus icması” yaradılırdı. Təhlükəli perspektivdən xəbər vermirmi?

- Abxaziyada və Osetiyada bunu tətbiq ediblər, bəllidir. Biz başa düşməliyik ki, onlar istənilən planı cıza bilərlər. Amma güclə, müharibə şəraitində insanları saxlamaq mümkün deyil, onsuz da qaçaqlar. Hətta Ukraynada 16 yaşından yuxarı oğlanları xaricə buraxmırlar. Hələ əsgərliyə 18 yaşında gedəcək. Bənzər vəziyyət Rusiyadadır. Qarabağdakı köç nədən irəli gəlir? Deyir səhərdə mənə də orduya aparacaqlar.

- Amma günün birində Rusiya Qarabağda rus pasportu daşıyan şəxsləri “vətəndaş” elan edərsə, onda necə?

- Rusiyanın oyun oynamaşı üçün o qədər bəhanəsi var ki. Amma beynəlxalq vəziyyət o səviyyədə deyil ki,

Moskva rus pasportu ilə nə isə qazana bilsin. Rusiya o halda deyil ki, bizə qarşı müharibə eləsin.

- Qondarma rejimin oyuncaq parlamentinin sədri yenə də “dövlətçiliyin əsasları”ndan danışır. Bunlar yenə də “dövlət”dən-filandan danışdırlarsa, deməli, düzəlmə oxşamırlar...

- Danışacaqlar da... Biz onları tərk silah etməyincə, konstitusiyamıza qarşı çıxış edənləri zərərsizləşdirməyincə, danışacaqlar.

- Qarşıdakı günlərdə nə gözləyirsiniz: nöqtəli zərbələr, lokal, yoxsa irimiqyahlı antiterror əməliyyatı?

- Hesab edirəm ki, görünməyən, ictimaiyyətin xəbəri olmayan müxtəlif işlər görülməlidir və artıq görülür. Belə bir məlumat var ki, artıq yaxın günlərdə Bərdədə hansısa təmaslar ola bilər. Artıq anbarlardakı ərzaqlar satışa çıxarılır. Yəni “humanitar böhran” bəhanəsini aradan götürüblər. Dəyişikliklər baş verir.

- Amma Fransa, Hindistan və İran Ermənistanı silahlandırmaqda davam edir...

- Hərbi mütəxəssislər deyirlər ki, Ermənistanı böhran vəziyyətdən çıxması üçün ən azı 10-15 il lazımdır. Müharibədən qabaqki hadisələr yadıңызda? Xəbər yaydılar ki, 4 qırıcı alıblar, “İskəndər” raketlərini meydana o tərəf-bu tərəfə aparırdılar. Belə məsələləri ciddi qəbul etmək lazım deyil. Hindistan özü nədir ki, onun silahları nə ola?

- Deməli, siz hərbi əməliyyatların gündəmdə olduğunu güman edirsiniz?

- Hələlik, genişmiqyaslı hərbi əməliyyatları görmürəm. Amma hansısa toqquşmaları istisna etməyirəm. Əməliyyat olsa, şərti sərhəddə

ola bilər. Baxın, Qafan aeroporti mövzusu gündəmə gəldi. Bu baxımdan bizi əsas maraqlandıran ərazi Zəngəzurdur. Ermənilər cəhd edirlər ki, gərginliyi Qarabağda yaratsınlar, Zəngəzur gündəmdən çıxsın. Əslinə qalsa, Təhlükəsizlik Şurasının iclasında məqsəd bu idi. Amma bildiyiniz kimi, bu arada sərhəd komissiyalarının iclası keçirilib və orada erməni tərəfi bəyan edib ki, biz 1975-ci ilin xəritələrini əsas götürmək istəyirik, Azərbaycan bundan imtina edir. İclasın nəticəsi bununla bitib.

- Tofiq bəy, hər dəfə 1975-ci il xəritəsinə istinad edən Ermənistanın qarşısına birdəfəlik 1918-20-ci il xəritələrini qoymaq mümkün deyilmi? Həmin xəritə məhz Ermənistanın “böyük bacısı”nın paytaxtında təsdiqlənib...

- 1918-20-ci il xəritəsi məsələ mütəlq olmalıdır və ola-caq da! Çünki 1920-ci ilin noyabrında Zəngəzur ermənilərə verilmişdi. Siyasi Büronun qərarı var. İşğalçı Rusiyanın administrasiyanın qərarı olub. Qafqaz Bürosunun qərarından söhbət gedir. Orda nə Azərbaycan xalqının iradəsi olub, nə də bir şey. Qeyri-qanuni qərar qəbul olunub. Biz onları niyə yaddan çıxartmalıyıq? Əslində Paşinyan da bunu danışır. Deyir mən Ermənistan üçün kadastr sənədi almaq istəyirəm, bizim kadastr sənədimiz yoxdur. Söhbət ən azı Zəngəzurdan gedir. Bunların dərdi budur. Qarabağ mövzusunun gündəmə gətirəndə onların məqsədi bu idi ki, diqqəti Zəngəzurdan Qarabağa yönəlsinlər. 1920-ci ilədək Azərbaycanın sərhədi Göyçə gölünün 3-də ikisini kəsirdi. Bunu unutmaq olmaz. Ona görə də biz bu məsələyə təmkinli yanaşmalıyıq. Ay Arayik belə dedi, fi-lankəs elə dedi. Onların heç özlərinin 3 qəpiklik qiyməti yoxdur, nəinki dediklərinin. Ona görə də ancaq irəli! Ümumiyyətlə, mən hesab edirəm ki, Qarabağ məsələsi strateji baxımdan həll olunub. O ki, qaldı digər məsələlər, onlar hərbi baxımdan iki günlük məsələdir. Siyasi baxımdan hələ də biz tərəfdən bezi gedişlər olmalıdır ki, axırıncı möhürü vuraq. Əsas odur ki, bizim əsgərimiz Qafanın yanında, Naxçıvana az qalıb. Bezi ərazilərdə hava məsafəsi ilə Naxçıvana 16 km-lik məsafə var...

□ **Elsad PAŞASOY,**
“Yeni Müsavat”

Özünü Qarabağdakı rus icmasının rəhbəri adlandıran Aleksandr Bordov Xankəndinə səfər edib. Bölgədə siyasi-hərbi gərginliyin artması fonunda A.Bordov Azərbaycanın ərazi bütövlüyünə və suverenliyinə qarşı təxribatçı addım atıb. Onun qondarma parlamentin rəhbəri David İşxanyanla görüşərək Qarabağdakı rus icmasının fəaliyyətini, icmanın həyatı ilə bağlı problemləri və həyata keçirilən fəaliyyətləri müzakirə etdiyi bildirilir.

Bundan başqa, onlar rus icması ilə separatçı "parlament" arasında ünsiyyətin və əməkdaşlığın möhkəmləndirilməsinin vacibliyindən danışblar.

Qeyd edək ki, Moskvanın Azərbaycana qarşı təxribatçı layihəsi olan "Qarabağda rus icması" 2021-ci ilin dekabr ayında işə salınıb. Məqsəd Azərbaycanın daxilində ikinci separatçılıq ocağı yaratmaqdır. Planın məqsədi guya Qarabağda yaşayan rus icmasının təhlükəsiliyini təmin etmək adı altında Rusiyanın bölgəyə hərbi müdaxiləsi üçün əsas yaratmaq olub.

Bakıda anadan olmuş Aleksandr Bordov rəsmi sənədlərdə yazıçı kimi təqdim olunsada, Rusiya Federal Təhlükəsizlik Xidmətinin (FTX) Akademiyasının məzunudur. Yeni Bordov FTX-nin gizli zabiti kimi Qarabağda Rusiyanın imperiya planlarını həyata keçirməklə məşğuldur. Onun Xankəndinə gəlişi və terrorçu rejimlə əməkdaşlıq məsələlərini mü-

Yeni Qarabağda Rusiya Federasiyasının nümayəndələri ilə görüşən Aleksandr Bordov

Bakılı FTX agentı yenə üzə çıxdı

Moskvanın təxribatçı layihəsi olan "rus icması"nın rəhbəri yenidən ortalıqda görünməyə başlayıb-səbəb

zakirə etməsi Qarabağ üzərində Azərbaycanın suveren hüquqlarının bərpasına Rusiyanın mane olmaq niyyətindən xəbər verir.

Ekspertlərə görə, Ermənistan tərəfindən Qarabağda yaşayan ermənilərə il ərzində 400 milyon dollara yaxın vəsait ayrılır. Bordovun Xankəndinə səfəri də həmin vəsaitin mənimsənilməsi ilə bağlı oyunların bir hissəsidir.

Azərbaycan Bordovun qanunsuz hərəkətləri, Azərbaycan Konstitusiyasını pozması ilə bağlı rəsmi şəkildə Moskvaya müraciət etməlidirmi? Onunla bağlı hansısa hüquqi prosedurlara da əl atılması mümkündürmü?

Demokratiya və İnsan Hüquqları Komitəsinin sədri Çingiz Qənizadə "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, 2021-ci ildə Qarabağda rus icmasının ya-

radılmasının özü təhlükəli bir addım kimi bəyan edilirdi və Azərbaycan buna etirazını bəyan eləmişdi. Rusiya həmin icmanı yaratmaqla kifayətlənmədi-Azərbaycan ərazisində Azərbaycanın razılığı olmadan müxtəlif abidələr ucaldı, müəyyən inşaat işləri həyata keçirdi. Bordovu icmaya təyin ediblər və onu Rusiyadan idarə edirlər. İndiki həssas məqamda, humanitar yüklərin

hansı marşrutla çatdırılması, reinteqrasiya və digər məsələlərin həlli ilə bağlı danışıqların getdiyi bir vaxtda Bordovun yenidən Xankəndində peyda olması və oradakı addımları təbii ki, Rusiyanın bizim üçün məlum olan planlarının tərkib hissəsidir: "Aleksandr Bordovun Rusiya FTX-sinin agentı olması barədə mətbuatda dəfələrlə məlumatlar verilib. Belə bir şəxsin Qarabağda çox cüzi sayda olan Rusiya vətəndaşlarının icmasının rəhbəri kimi təqdim edilməsi və onun bölgəyə səfəri təhlükəli tendensiyaadır. Azərbaycan dövləti bununla bağlı mövqeyini Rusiyaya bil-

kəndidə olan Rusiya vətəndaşlarının hüquqlarının təminatı adı altında Rusiya müəyyən xoşagəlməz addımlar atmaq niyyətinə düşə bilər. Kimliyindən asılı olmayaraq istər Xankəndində, istər Azərbaycanın digər bölgələrində digər dövlətlərin vətəndaşları yaşayırsa onlar Azərbaycanla yaşamaqlarını qanuniləşdirməlidirlər. Azərbaycanın paytaxtında və müxtəlif bölgələrində rus millətindən olan çoxlu sayda vətəndaşlarımız yaşayırlar və onlar tam hüquqlu vətəndaşlardır. Hətta onların sıralarından Azərbaycanın ərazi bütövlüyü uğrunda döyüşlərdə şəhid olan, milli qəh-

□ **Etibər SEYİDAĞA,**
"Yeni Müsavat"

"Qırmızı Xaç" itkin azərbaycanlıları niyə axtarmır?

"BQXK ötən 30 il ərzində itkin düşən azərbaycanlılarla bağlı bir sıra aşkar faktların üzərindən sükutla keçib"

"Beynəlxalq təşkilatlar, eləcə də Beynəlxalq Qırmızı Xaç Komitəsi (BQXK) indiyədək itkin düşmüş azərbaycanlıların taleyinə aydınlıq gətirilməsi istiqamətində ciddi addım atmayıb, müsbət nəticə verəcək fəaliyyət göstərməyib".

Bunu "Report"a açıqlamasında **Bakı Dövlət Universitetinin (BDU) Jurnalistika fakültəsinin Beynəlxalq jurnalistika kafedrasının dosenti, siyasi elmlər doktoru Sabir Məmmədli** deyib.

O qeyd edib ki, BQXK bütövlükdə humanitar problemləri həyata keçirməyə çalışan və bu sahədə fəaliyyət göstərən qurumdur. Dövlət konkret faktlarla bağlı BQXK-yə müraciət edir və bundan sonra komitə hərəkətə keçir: "Ancaq reallıq bundan ibarətdir ki, BQXK ötən 30 il ərzində itkin düşən azərbaycanlılarla bağlı bir sıra aşkar faktların üzərindən sükutla keçib. Ermənilər heç bir xəstəliyi, yarası olmayan azərbaycanlıları girov götürüblər, yaxud belə şəxslər düşməyə əsir düşüb. Azərbaycan bununla bağlı məlumatları və faktları BQXK-ya təqdim edib. Ancaq komitə heç bir tədbir görməyib, əsir və girov şəxslərin Azərbaycana qaytarılması istiqamətində addım atmayıb. Söhbət

məhz müharibə əsirlərindən gedir".

Ekspert söyləyib ki, əsir və itkin düşmüş şəxslərin taleyi, hüquqları ilə bağlı beynəlxalq məhkəmədə məsələ qaldırılmalıdır.

Onun fikrincə, nəticə əldə etmək üçün işi sistemli qurmaq lazımdır: "Doğrudur, beynəlxalq ictimaiyyətə itkinlərlə bağlı müraciət edirik, müxtəlif platformalarda məsələni gündəmə gətiririk. Məsələ ilə bağlı Azərbaycan Xarici İşlər Nazirliyi dəfələrlə bəyanat verib. Amma fikrimcə, nəticəyə məhz məhkəmə vasitəsilə nail olmaq mümkündür. Çünki bu istiqamətdə müxtəlif konvensiyalar var, həmin konvensiyalar Ermənistanı beynəlxalq məhkəmələr vasitəsilə bu barədə məlumat verməyə məcbur edir. Girovlar, itkin düşmüş vətəndaşlarımız haqqında məlumatı birbaşa əldə etmək üçün onların müharibədən sonrakı taleyi barədə məsələni BMT-yə çıxarmaq lazımdır. Bu istiqamətdə Azərbaycan XİN və ya Baş Prokurorluq say göstərməli və məhkəmə keçirilməsinə nail olmalıdırlar".

S.Məmmədli bildirib ki, Azərbaycanda bu praktika çox zəifdir: "Ekoloji terrorla bağlı müraciət etmişik, mədəni irsin dağıdılması ilə bağlı id-

dia qaldırılıb, amma işğal faktı ilə əlaqədar bütövlükdə müraciət etməmişik. Beynəlxalq təcrübədə belədir ki, məhkəmələrə ayrı-ayrı konvensiyalara görə müraciət etmək olur, ümumi şəkildə müraciət etmək beynəlxalq praktikada tətbiq olunmur. İnsanların yaşamaq hüququ var. Bu maddə ilə biz indiyədək Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsinə müraciət etməmişik, amma etməliyik. Məhkəmələrdən kənar gerek ancaq Ermənistanın xoş niyyəti olsun. Həqiqətən, sülhə, qonşuluq siyasətinə hörmətlə yanaşsın ki, bu addımı atsın. Hazırda isə Ermənistan sadəcə manipulyasiya ilə məşğuldur".

Ekspert onu da qeyd edib ki, Qarabağla bağlı dünya dövlətləri - ABŞ və başda

Fransa olmaqla Qərbi ölkələri həmişə ikili münasibət sərgiləyirlər: "Ermənistanla daim himayədarlıq edirlər. O da bu himayəyə arxalanır. Digər tərəfdən isə Ermənistan bilir ki, kütləvi məzarlıqların olduğunu qəbul etsə, cinayəti boynuna almış kimi görünəcək, ona görə də daim boyun qaçırır. Amma çox təəssüf ki, beynəlxalq ictimaiyyət də məsələyə laqeyd yanaşır. I Qarabağ müharibəsində əsir düşmüş və girov götürülmüş vətəndaşlarımızın sağ-salamat olmaları haqqında beynəlxalq mətbuatda bir neçə dəfə məlumat gedib. Məsələn, vaxtilə əsir götürülmüş Natiq Qasımov haqqında gəniş məqalə yayımlanmışdı. Fransa mətbuatı da bu haqda yazmışdı. Amma sonra bu

əsinin taleyi barədə heç bir məlumat verilmədi.

Türkiyə jurnalistləri bir neçə il əvvəl material dərc etmişdilər ki, Zod qızıl yatağında Azərbaycan əsirlərinin əməyindən istifadə edilir. Ermənistan isə bunu da təkzib edir, kütləvi məzarlıqların harada olması barədə də məlumatının olmadığını iddia edir. Amma biz bilir ki, bizim nə qədər insanımız Şuşa həbsxanasında saxlanılıb. Orada isə hər şey qeydiyyata salınırdı. Onların dili ilə desək, həbs olunan şəxslər haqqında bütün məlumatlar sənədlərdə əks olunurdu. Yeni Ermənistan bu informasiyanın böyük hissəsinə malikdir. 3900 nəfərin taleyi haqqında materialın olmaması mümkün deyil. Bəzi xarici informasiya vasitələ-

rində hətta belə məlumatlar əks olunurdu ki, Livanda olan orqan mafiyası bizim itkin düşmüş insanlarımızdan istifadə etməyə çalışıb".

S.Məmmədlinin fikrincə, Ermənistan nə sülh müqaviləsi bağlamaq, nə də qonşuluq siyasəti yürütmək istəyir: "Xarici ölkələrin təhriki ilə revanş haqqında düşündür. Bunlar boş xüylər olsa da, vaxt gedir, məsələ uzanır. Beynəlxalq güc mərkəzləri - ABŞ, Al, Rusiya həmişə işğalçı ilə işğala məruz qalan tərəfi bərabər tuturlar. Ona görə də Azərbaycan XİN məsələ qaldırmalıdır. BMT qətnamələri var və orada da yazılır ki, erməni silahlı dəstələri çıxarılсын, girov götürülmüş insanlar azad edilsin. Amma bunlara riayət olunurmu? Xeyr. Güc mərkəzləri təəssüf ki, Azərbaycana ikili münasibət göstərirlər. Ukraynada hazırda müharibə gedir, amma artıq beynəlxalq tribunaldan danışrlar, Rusiyanın əraziləri bərpa etməyə məcbur edilməsi müzakirə edilir. Ermənistanla bağlı isə beynəlxalq güc mərkəzləri belə məsələlər qaldırmırlar. Qarabağ müharibəsi ilə əlaqədar beynəlxalq tribunalin yaradılması məsələsi bu günə kimi gündəmə gəlməyib. Amma bu yaradılmalı, cəniblər beynəlxalq axtarışa verilməli və işğal, təzminat, insanlara işgəncə verilməsi kimi faktlar sistemli şəkildə gündəmə gətirilməlidir".

Qeyd edək ki, Birinci Qarabağ müharibəsi zamanı 3890 Azərbaycan vətəndaşı itkin düşüb.

Maqnusun zəhərlənməsi

Zamin Hacı
 zaminhaci@gmail.com

Deyir bəzi rayonlarımızda otel yox imiş, bunlardan Neftçala və Ucarın adı çəkilmişdir.

Neftçalanı deyə bilmərəm, qonşu Salyanda hardasa 20 il qabaq mənə hotel lazım olmuşdu, elə bir köhnə tikili göstərdilər ki, bəlkə axırıncı dəfə orda sovetin 1970-ci illərində hansısa yolunu azmış proletariat gecələmişdi. Məcbur qalıb bütün işlərimi sürətlə həll elədim, dərhal paytaxtımıza yola düşdüm. Ancaq səfərimi mənasız bürokratik bir idarə maliyyələşdirdiyi üçün ezamiyyət vərəqinə hotelin möhürü vurulmalıydı, yadıma gəlir ki, mehmanxananın (görəsən bu söz niyə kitab-dəftərdən silindi?) qarovlucusu daş atıb başını tutdu, dedi burda qalmayan adama sənəd vermirik.

Ucara gəldikdə, mənə orda qonaq evinin yoxluğu Ziya müəllimin həyat və yaradıcılığıyla bağlıdır. Lap əski günlərdə yazılan kimi, "sıxı surətdə". Yəqin nəqliyyat nazirimiz olmuş bu zat hələ xatirələrdə yaşayır. Bax, həmin Ziya müəllim ucarıydı, rayonda da çoxlu obyektləri və subyektləri vardı. Hazırda Ucara yolu düşənləri Ziya müəllimin villasında qonaq edirlər. Dövlətimiz villanı müsadirə edərək turistlər üçün qonaq evinə döndərmişdir. (Şair bu yerdə sazı basır sinəsinə: "Arzuya bax, sevgilim").

Ümumilikdə, xalqımızın qonaq-qaraya dərin hörməti əsrlərdən bəri məlumdur. Həmişə evimizdə ən yaxşı otağı bəzəyib-düzəyib qonağa saxlamışıq. O cümlədən, yatağın ən yumşağını, yeməyin ən dadlısını və sairə. Bəzən bunun ucbatından özümüz əvsiz-əşiksiz qalmışıq, qonaqlar bizi qovublar. Lakin yenə qonaqpərvəriyyəyimizdən əl çəkmirik. Xaricdə qonaq gələndə onun qarnına təpik vururlar. Bizdə isə qonağa hörmət sərhəddən, gömrükdən, hava limanından başlayır. Bəlkə qonaqpərvəriyyəyini şitini çıxartdıq deyə hökumət 3 ildir quru sərhədini bağlamışdır. Ta nə qədər qonaq gələr... Bezmişdik. Mahni oxuyanlar gedirdi, idmançılar gəlirdi. Bunların tozu yatmamış, iş adamları axın-axın tökülüşürdü. Ərəblər, iranlılar, almanlar, yaponlar, çinlilər ("üs manat" deyə oyuncaq dovşan satan o gözəl insanlar hara qeyb oldular?), afrikalılar, avstraliyalılar...

Ancaq indi də qonağımız var, Bakıda şahmat üzrə dünya kuboku yarışları keçirilir. Bu yarışda isə hələlik iki bərbə problemə üzləşmişik. Birincisi, Nakamura adlı şahmatçı duşda sabunlu qalmışdı - su kəsildiyi üçün. İkincisi isə, dünya çempionu Maqnus Karlsen intervü verib, deyir yeməkdən zəhərlənmişdim, ona görə kefim yoxdur və sairə.

Nakamuranı erməni arvadıyla bağladığı, bəs Maqnusu nə eləyə, hələlik məlum deyil. Ümidvaram dövlət tədbir görər, biz də işimizi bilirik. Hələlik mənim yanaşmam belədir ki, Maqnus əslində zəhərlənməyib. Adam norveçlidir, Bakı isə isti, günəşli cənub şəhəridir. Yəqin kondisionerin altında çox uzanıb, qarnına soyuq olub, "böyükağa müəllimi" çağırıb (bu, yarışların təşkilat komitəsinin üzvü deyil), nəticədə zəhərləndiyini düşünüb.

Yeməkləri qarışdırması da mümkündür. Ola bilər çim-məyə gedib, Novxanı yolunda "Şirin xəyallar" kafesinde dəvə qutabı yeyib. Maşallah, bizim mətbəximiz zəngindir. Antrikotdan, şah-plovdan basıb, üstündən yemişə bal yeyərsənə, xoruzpitiyi çay içərsənə, mədənin seyntota (seyntot - şahmatda vaxt çatışmazlığıdır) düşməsi təbiidir. Bəlkə də ayranla kolanı, qarpızla pivəni, nə bilim, "Sirab"la "Badamlı"nı qarışdırıb. Sözləşib, Maqnusun "Sirab" içdiyini ilk final oyununun canlı yayımında özüm müşahidə etdim. Qaydaya görə masanın üzərində sponsor içkidən başqası ola bilməz. Lakin Maqnus təkcə bizim mineral suyu içmirdi, arada masanın altından öz termosunu çıxarıb nəse başqa içki də hortdadırdı. Düşünürəm yarışların təşkilat komitəsi buna baxmalıdır, cərimə yazmalıdır.

Qaldı zəhərlənmək, niyə bizim gözəl şahmatçılarımız - Şəhriyar, Teymur, Nicat da yeməkdən zəhərlənmir? Bəlkə biz onlara Maqnusa verdiyimiz yeməkdən vermirik? Bəlkə onlar ac qalırlar?

Oyunçular bir yana, Mərkəzi Bankın keçmiş müdiri Elman müəllim uzun illər şahmatımıza da başçılıq etdi, lakin heç zəhərlənmədi.

Yəqin Maqnus Elman müəllimdən çox yeyib. Bu da bir versiyadır, yaşamaq hüququ vardır.

• rının hazırkı prezidenti İbrahim Rəisi öl-kənin növbəti ali dini lideri ola bilər. "Yeni Müsavat"ın xəbərinə görə, belə bir iddia ilə İsrail ordusunun "Aman" Hərbi Kəşfiyyat Xidməti çıxış edib.

Kəşfiyyat xidməti İbrahim Reisinin iki illik fəaliyyətinə toxunaraq, onun Əli Xameneidən sonra İranın növbəti ali dini lideri ola biləcəyini bildirib. Sözügedən xidmət qeyd edib ki, İbrahim Rəisi rəhbərliyi ələ keçirmək üçün əmin vəziyyətdədir və bu məqsəd üçün heç bir ciddi təhlükə yoxdur. "Aman" Təşkilatı bildirib ki, Qərb kəşfiyyatı da İbrahim Reisinin Əli Xameneinin yerinə keçə biləcəyini düşünür. Qeyd edək ki, ötən il İranda bir neçə ay davam edən etirazların əsas hədəfi Əli Xamenei idi. Xamenei illərdir ki, "böyük azərbaycanlı" kimi təqdim olunub, hətta ondan İranı yenidən "türk dövləti"ne çevirəcəyi gözləntiləri də olub.

Xamenei 1939-cu ildə İranın Xorasan vilayətinin Məşhəd şəhərində anadan olub. Uşaqlığı bu şəhərdə keçib. Atası Seyid Cavad Nəcəfde, anası Xədicə isə Məşhəddə doğulub, əslən İsfahandan olan Həşim Mirdamədin qızıdır. Seyid Cavad bir müddət Məşhəddə yaşayıb, Xamenei də bu şəhərdə anadan olub. Xameneinin atası Cavadın əslən İranın Mərkəzi vilayətinin Təfrəş şəhərindədir, əcdadları da 28 nəsil bu şəhərdə yaşayıb. Bu şəhərin sakinləri də, əsasən farslardır. Daha sonra onun atası müəyyən müddətdə Xamnədə yaşamağa məcbur olub. Bunun səbəblərindən biri də şah rejiminin din xadimlərini Məşhəddən uzaqlaşdırmaq siyasəti idi. Xamnədən yolu keçməsi onların azərbaycanlı olması deyil, sadəcə olaraq, şah rejimində pasport alarkən Xamnədə olduğu üçün adlarının sonluğuna Xamenei, yəni "Xamnədən olan" əlavə edilir. Xamenei də heç vaxt xatirələrində Xamnənin adını çəkməyib. Amma Azərbaycan dilində bilirdi.

Onu da deyək ki, 1991-ci ildə Azərbaycan müstəqilliyini bərpa edəndə Xamenei "kiçik böyüyə birləşməlidir" sözləri ilə Azərbaycanı İrandan ayrılmış ərazi kimi təqdim edirdi və sonrakı 30 ilə yaxın dövrdə cənubdan bizə qarşı aparılan siyasətin əsas xətti də məhz bu qondarma iddia üzərində qurulub. Azərbaycan müstəqilliyini bərpa etdiyi ilk gündən indiyə qədər Xameneinin bu siyasəti davam edir. Birinci Qarabağ müharibəsində Xomeneyinin göstərişi ilə İran rejimi Azərbaycan torpaqlarını işğal edən Ermənistanla silahlar da daxil olmaqla müxtəlif vasitələrlə dəstək verib. 44 günlük mü-

Xameneini o əvəz edəcək - Bakıya münasibət daha da sərtləşə bilər

Hazırkı prezident İbrahim Reisinin ali dini lider seçilmək şansı çoxdur-ekspertlər hesab edir ki...

haribədə və ondan sonrakı dövrdə Xamenei Azərbaycanın haqq mübarizəsinə dəstək verməyib. Ali dini lider Zəngəzur məsələsində Azərbaycana qarşı çıxan əsas fiqurdur. İndi isə 83 yaşlı Xameneini kimin əvəzləyə biləcəyi haqda İsrail və Qərb mətbuatında çox yazılıb. Bu yazıların adətən spekulativ xarakter daşmasına baxmayaraq, Xameneinin səhhətinin yaxşı olmadığı heç kimə sirr deyil.

1989-cu ildə İran inqilabının ideoloqu və simvolu Ruhulla Xomeyni həyatını itirəndə Əli Xamenei prezident postunu tutdu. Onun ali dini lider postuna namizəd olması təbii idi. Dini Ekspertlər Şurası, ölümündən sonra Xameneinin yerini kimin tutacağını müəyyənləşdirməlidir. Bu orqanın fəaliyyət rəqlamentinə (1982-ci ildə qəbul olunan, 2006-cı ildə düzəlişlər edilən) uyğun olaraq ora 88 üzv seçilir. Dini Ekspertlər Şurası ildə iki dəfə toplanır. Qapalı şəraitdə keçirilən bu toplantılarda ali dini liderin yürütdüyü xəttin doğru olub-olmadığı, gözləntiləri nə dərəcədə doğrultduğu müzakirəyə çıxarılır. Üzvlər arasında çoxluğu müəhafizəkar qoldan olan xadimlər təşkil edir. Bu isə o deməkdir ki, Xameneinin ölümündən sonra hazırkı prezident İbrahim Reisinin ali dini lider seçilmək şansı çoxdur.

Qeyd edək ki, silahlı qüvvələr, məhkəmə sistemi, dövlət televiziyası və digər əsas hökumət təşkilatları İranın ali rəhbərinin idarəsi altındadır. Xamenei fərmanlar imzalayıb və iqtisadiyyat, ətraf mühit, xarici siyasət, təhsil, milli layihələşdirmə və qalan hər şey barədə son qərarı verir. Xamenei prezident seçkilərinin

son qərarını da verir və bir neçə prezident kabinetini təyinatını qoyub, bərpa edib. Xamenei müdafiə, kəşfiyyat və xarici işlər, eləcə də elm nazirlərini şəxsən özü seçir. Son aksiyalarda isə etirazçılar "Diktaturaya son!", "Xameneiyə ölüm!" şüarı səsləndirirdilər. Hətta küçələrdə onun plakatlarını, bannerlərini sökürdülər, yandırıldılar. Bu da ondan xəbər verir ki, artıq ölkədə ən ali şəxsə qarşı üsyan belə var və xalq qorxmur. Bəs ali dini lider dəyişikliyi ölkə daxilində və xarici siyasətdə nələr dəyişə bilər?

Vətəndaş Həmrəyliyi Partiyasının sədri, deputat Sabir Rüstəmxanlı "Yeni Müsavat"a qeyd etdi ki, ali dini liderin dəyişməsi ilə İran rejiminin Azərbaycana münasibətində heç bir fərq olmayacaq. Onun sözlərinə görə, İranın siyasəti hamıya məlumdur: "İrandakı bütün xalqları əridib və bir İran xalqı yaratmaq, onları fars şovinist siyasətinə qul etmək, bunu da şüaləlik adı ilə həyata keçirmək onların siyasətidir. İranda olan sistem orta əsr zehniyyəti ilə cəmiyyəti idarə edir. Ona görə hansısa şəxslərin dəyişməsi ümumilikdə bizə münasibəti dəyişməyəcək. Bu xətt belə də davam edəcək. Xamenei türk idi, türkcə yaxşı danışdı. Mən onunla görüşmüşəm. Hətta dedi ki, istəsən türkcə danışaq. Mən də dedim ki, necə istərsəniz. Hətta Şəhriyardan şeir səsləndirdi. Amma o da İran rejiminin bir üzvü idi və heç nə edə bilməzdi".

S.Rüstəmxanlı qeyd etdi ki, İranda ağılı başında olanlar Azərbaycanın qonşu olduğunu, qonşu ilə normal rəftar etməyin məsuliyyətini dərk edirlər: "Lakin təmiz erməni-pərəst qüvvələr, "ermənilər

bizim qan qardaşımızdır" deyənlər də var. Amma nəzərə almaq lazımdır ki, İranın hər yerində türklər yaşayırlar. Hər halda İranın tək farsdan ibarət olmadığını başa düşürlər. Hər kəs fərqindədir ki, molla rejimi təkcə dini maraqlar üzərində siyasət yürütmür, həm də öl-kəni farslaşdırmağa xidmət edən addımlar atırlar. Bununla belə, İran yetkililəri arasında Azərbaycanla əlaqələrin normalaşmasını istəyənlər də var. Bunu inkar etmək olmaz. Ancaq 30 ildir bu bəyanatları eşidirik, sonra erməniləri bağrılarına basırlar, onlara silah ötürürlər, yanacaq ehtiyacını təmin edirlər. Ona görə Tehran rəsmilərinin sözlərinə bir o qədər inanmıram. Düzdür, səfirlik açılacaq, amma terrorçular bəlli olandan və məhkəmə prosesi yekunlaşandan sonra. Çünki diplomatik əlaqələrin qurulması hər iki tərəf üçün zəruridir".

Professor Qabil Hüseynlinin bildirdiyinə görə, İbrahim Rəisi ali dini lider olarsa, Azərbaycana münasibət daha da sərt şəkildə davam etdirəcək: "Onu da deyim ki, Xameneinin səhhəti yaxşı deyil. Bu səbəbdən İran siyasi həyatında çaxnaşmaya bənzər proseslər getməkdədir. Bütün bunlara baxmayaraq, Reisinin Xameneinin həyatdan gedəcəyi təqdirdə əvəzləmək ehtimalı yüksəkdir. Çünki o, SEPAH tərəfindən də müdafiə edilir, üstəlik, ruhanilərin, ayetullahların rəğbətini qazana bilib. Odur ki, Dini Ekspertlər Şurasında səs çoxluğu ilə seçiləcək və alternativ axtarışı da olmayacaq. İranda demokratiya yoxdur, xalqın rəyi əsasında formalaşmır, 3-5 ruhani səsi ilə ən yüksək vəzifə olan ali dini lider seçilir".

□ **Emil SALAMOĞLU**
 "Yeni Müsavat"

Qarabağda qalan erməni separatçıları Azərbaycan ordusunun bölmələrinə qarşı təxribatçı hücumu hazırlayırlar. Bu barədə Türkiyənin məşhur "Türkiye Gazetesi" Azərbaycan və Türkiyənin təhlükəsizlik mənbələrinə istinadla məlumat yayıb.

Nəşr iddia edib ki, sözügedən mənbələr Ermənistanın sentyabr-oktyabr aylarında yeni təxribat hazırlığında olduğuna dair xəbərləri təsdiqləyib.

Məqalədə həmçinin qeyd olunub ki, təmas xəttində çoxlu sayda raket və minaatan qurğular yerləşdirən ermənilər hazırda yeraltı tunellər və səngərlər qazırlar.

Separatçıların Ağdərə, Xocavənd, Xankəndi, Xocalı və Əsgəran rayonlarında bir çox ərazidə mina basdırdıqları bildirilir.

Təsadüfi deyil ki, Xankəndi şəhərində yaşayan və özünü Karen Matevosyan kimi təqdim edən, hərbi geyimdə olan şəxs avqustun 21-də "Telegram" və digər internet informasiya resurslarında rus dilində yayımlanmış videomüraciətinə müharibə hazırlıqlarından danışmış. O, Qarabağ bölgəsində yaşayan erməni əsilli şəxslərə səslənərək "yerli özünümüdafiə qüvvələri" adlı qanunsuz yaratdığı silahlı birləşmənin komandiri olduğunu deyib. O, Xankəndi və ətraf yayayış məntəqələrində yaşayan erməni əsilli şəxsləri qorxmamağa və xalq kimi birləşib azərbaycanlılara qarşı mübarizə aparmağa çağırıb.

Daha bir maraqlı məlumat da son günlər sosial şəbəkələrdə ehtiyatda olan hərbi vəzifəliyə təlimlərə çağırıldığı ilə bağlıdır. "Qafqazinfo" bununla bağlı Səfərbərlik və Hərbi Xidmətə Çağırış üzrə Dövlət Xidmətinə sorğu ünvanlayıb.

Qurumun İctimaiyyətlə İş və Beynəlxalq Əlaqələr şöbəsinin rəisi Pərviz Sədrəddinov bildirib ki, "Hərbi vəzifə və hərbi xidmət haqqında" Qanunun müddəalarına müvafiq olaraq hərbi vəzifəliyə ehtiyatda olduqları dövrdə hərbi təlim, hərbi yoxlama və xüsusi toplanışlara çağırılırlar. Bu kimi təlimlər il ərzində bir neçə dəfə təşkil oluna bilər və hər hansı bir narahatlığa əsas yoxdur. Ekspertlər nə düşünür? Türkiyə nəşrinin xəbərdarlığını nə dərəcədə ciddi mənbəyə əsaslanmış xəbər hesab etmək olar?

Deputat Bəhruz Məhərrəmov separatçıların qarşısını almağa hazırlaşdıqlarını ehtimal edir: "Ötən 3 ilə yaxın periodda görürük ki, Ermənistan nəinki regionda sülh və sabitlik arzu etmir, əksinə Ermənistan özünün revanşist niyyətini reallaşdırmaq üçün fərsət güdür. İlk növbədə İrəvan

Türk nəşrindən payızda Qarabağda müharibə xəbərdarlığı - iki mühüm gelişmə

Azərbaycanda ehtiyatda olan hərbi vəzifəliyə təlimlərə çağırıldığı ilə bağlı məlumatlar təsdiqlənir

destruktiv mövqeyi ilə nə Moskva, nə Vaşinqton, nə də Brüssel prosesində irəliləməyə imkan vermir. Daha sonra, bütün mümkün situasiyalarda Azərbaycana siyasi hücumlar təşkil edir və bu işdə qərbdəki havadarlarının xüsusi fəallığını görməkdəyik.

Bildiyiniz kimi, Ermənistan fərari ordu hissələrini Azərbaycanla şərti sərhəddə cəmləşdirməyə başlayıb, habelə çox sıx intervallarla istər şərti sərhəd boyu, istərsə də Rusiya sülhməramlılarının müvəqqəti nəzarət zonasından mövqelərimiz atəşə tutulmaqdadır. Bu mənada separatçıların aktivləşməsinə, yeni hərbi təxribat planları qurmasına əlavə öz fəaliyyət kimi yanaşmamalıyıq. Bu, Ermənistan tərəfindən planlaşdırılan, Fransa başda olmaqla havadarları bəzi qərb dairələri tərəfindən dəstəklənən kompleks fəaliyyətin bir hissəsidir.

Əslində aydındır ki, Ermənistan yeni mümkün müharibədə şansının olmadığını başa düşür, lakin müharibəyə məzlum tərəf kimi tanınmaq üçün fərsət kimi baxır. Görünən odur ki, İrəvan əsl reallığı qəbul etmək istəmir və yeni gərginlik arzusundadır. Əlbəttə, biz bunu arzu etmirik, lakin istənilən təcavüz aktı qarşısında da cavabsız dayanmaq niyyətimiz yoxdur. Azərbaycanın həm gücün hüququ, həm də hüququn gücü ilə bəri başdan qalibiyyəti şübhə doğurmur. Cənab İlham Əliyev Azərbaycan ətrafında ehtiyatçı situasiya formalaşdırıb ki, zaman Ermənistanın əleyhinə işləyir. Bakı özü isə bütün senarilərə hazırdır, o cümlədən müharibə ehtimalına. Dövlət başçısı özü də açıq mətnlə dəfələrlə bildirib ki, mümkün revanş cəhdi və müharibə ssenarisini Ermənistan üçün son olacaq".

Deputat bir məsələyə də xüsusi diqqət ayırdı: "O ki qaldı Azərbaycanda səfərbərlik məsələlərinə, Azərbaycanın yalnız Qarabağ və Şərqi Zəngəzurdakı mövcud qüvvələri istənilən təxribatın qarşısını almağa və düşmənin cavabını verməyə hər an hazırdır və əlavə səfərbərlik tədbirlərinə ehtiyac yoxdur. Qanunvericiliklə hərbi vəzifəliyə ehtiyatda olduqları dövrdə il

ərzində bir neçə dəfə təşkil olunan hərbi təlim, hərbi yoxlama və xüsusi toplanışlara çağırılırlar. Mediamız da bu kimi məsələlərdə xüsusi diqqətli olmalıdır".

"Atlas" Araşdırmalar Mərkəzinin rəhbəri Elxan Şahinoğlu Azərbaycan üçün məqbul variantdan söz açdı: "Hazırkı dövr 2020-ci ilin yayını xatırladır. Yay aylarında Azərbaycan-Ermənistan sərhədində, o cümlədən Qarabağda vəziyyət gərginləşmişdi. Müharibənin başlanması ehtimalı yüksək idi. Sentyabrda ikinci Qarabağ müharibəsi başladı və 44 gün çəkdi. İndi də Ermənistan və Qarabağ separatçılarının Azərbaycana qarşı təxribatları artır. Bu Azərbaycan ordusunun Qarabağda antiterror əməliyyatına başlaması ehtimalını artırır, sadəcə indiki durum fərqlidir. Azərbaycan ordusu antiterror əməliyyatına başlayarsa, Qarabağda Rusiyanın hərbi kontingenti ilə toqquşmaq istəmir. Bu nə Azərbaycanın, nə də Rusiyanın maraqlarına cavab vermir. Ancaq antiterror əməliyyatının başlayacağı halda Rusiya hərbi kontingentinin özünü necə aparacağı belli deyil. Azərbaycan üçün məqbul variant antiterror əməliyyatının başlaması halında Rusiya hərbi kontingentinin yerləşdiyi Xocalı qəsəbəsinə kenara çıxmasıdır. Əgər Rusiya hərbi kontingenti erməni separatçılarına dəstək verərsə, bu Azərbaycan-Rusiya münasibətlərini gərginləşdirəcək. Antiterror əməliyyatının başlaması halında Ermənistan ha-

kimyyətinin özünü necə aparacağı da sual altındadır. Azərbaycan ordusunun Qarabağda antiterror əməliyyatına başlaması halında Ermənistan hakimiyyətinin iki variantı olacaq. Birinci variant Ermənistan hakimiyyəti proseslərə qarışmayacaq. İkinci variant isə Ermənistan ordusu Azərbaycan ərazisinə keçməyə çalışacaq. Əgər Ermənistan Azərbaycan ordusunun Qarabağda başlayacağı antiterror əməliyyatına mane olmasa, bu halda gələcəkdə iki ölkə arasında sülh sazişinin imzalanması ehtimalı artacaq. Paşinyan Ermənistan ordusuna Azərbaycan ordusunun Qarabağdakı hərbi əməliyyatına mane olmaq əmrini verərsə, bu halda iki ölkə arasında yenidən müharibə başlayacaq və Azərbaycan ordusu Qərbi Zəngəzura daxil olacaq".

Hərbi ekspert Səxavət Məmməd bildirdi ki, istər Qarabağ istiqamətində, istərsə də Ermənistan-Azərbaycan dövlət sərhədində vəziyyət gərgindir: "Artıq Ermənistan tərəfi uzun müddətdir ki, şərti sərhəddə mühəndis-istehkam işlərini görür və mövqelərini möhkəmləndirilməsi ilə məşğuldur. Bundan əlavə, sərhəd istiqamətinə hərbi texnikaların və əlavə şəxsi heyətin cəlb edilməsi barəsində informasiyalar var. Bu onu deməyə əsas verir ki, qarşı tərəf hazırlıq içərisindədir. Danışqların dayandığını və hər iki ölkə rəhbərinin çıxışında sülhə bağlı əminlik olmadığını nəzərə alsaq, hərbi əməliyyatların baş verməsini gözləmək olar.

"Sülh olmasa, müstəqilliyimizi itirəcəyik" - Paşinyan

Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyanın ölkəsinin Müstəqillik Bəyannaməsinin qəbul edilməsinin 33-cü ildönümü münasibəti ilə xalqa ünvanladığı təbrik məktubunda maraqlı etiraflar yer alıb.

Paşinyan Müstəqillik Bəyannaməsinin Ermənistanın indiki dövlətçiliyinin əsasını qoyan əlamətdar sənəd adlandırırsa da, onun 1988-ci ildə Sovet İttifaqında hökm sürən iqtisadi, siyasi və ideoloji böhran şəraitində başlayan "Qarabağ hərəkəti"nin zirvəsində qəbul edildiyini xatırladı: "2020-ci il müharibəsindən əvvəl, xüsusi ilə də sonra Bəyannamənin mətnini dəfələrlə, təkrar-təkrar oxudum. Etiraf etməliyəm ki, müharibədən sonrakı təəssüratlarım müharibədən əvvəlkindən bir qədər fərqli idi. Bəyannamənin mətninin tənqidi təhlili göstərir ki, biz nəticədə Ermənistanı Sovet İttifaqının bir hissəsi edən düstura əsaslanan diskurs və məzmun seçmişik: bu, regional mühitlə qarşılıqlı diskursdur ki, bizi qonşularla daima münaqişədə saxlayır.

İndi isə Müstəqillik Bəyannaməsinin qəbul edilməsinin 33-cü ildönümü münasibəti ilə qeyd etmək istəyirəm ki, hökumətimizin qəbul etdiyi sülh gündəliyi müstəqilliyin gündəmidir, çünki biz sülh yolunda olsaq, müstəqilliyimiz də olacaq. Mən müstəqilliyi, suverenliyi, demokratiyanı seçirəm. Ermənistan Respublikasının vətəndaşları da müstəqilliyi, suverenliyi, demokratiyanı seçirlər".

Qeyd edək ki, N.Paşinyanın bəhs etdiyi, Ermənistanın 1990-cı il avqustun 23-də qəbul etdiyi "Ermənistanın müstəqilliyi barədə Bəyannamə"də Türkiyəyə qarşı saxta ərazi iddiaları əksini tapıb.

12 bənddən ibarət bəyannamənin 11-ci bəndində ermənilərin tarixi saxtakarlığı əks olunub.

Qeyd edək ki, Türkiyə ilə münasibətlərin normalaşması prosesinə başlıca əngəllərdən biri də bu saxta iddialarla bağlıdır. Paşinyan hökuməti, doğrudan da, regionda sülhün bərqərar olmasının Ermənistanın müstəqilliyinin qarantıyası olduğunu qəbul edirsə, saxta və xəstə erməni ideologiyasına əsaslanan dövlət sənədlərinə ciddi düzəlişlər etməlidir.

Son günlər atəşkəsin pozulma halı intensivləşib. Azərbaycan tərəfi separatçılara məxsus kameraları sıradan çıxarır. Hər iki tərəfin ərazi kəşfi ilə məşğul olması barədə də məlumatlar yayılıb. Belə olan halda hərbi əməliyyatlar qaçılmaz ola bilər. Əgər qarşı tərəf yenə sülhdən yənsə, rəsmi Bakı genişmiqyaslı antiterror, yaxud xüsusi hərbi əməliyyata start verəcək".

□ **Cavanşir ABBASLI**
"Yeni Müsavat"

Avqustun 22-də Azərbaycanın müdafiə naziri general-polkovnik Zakir Həsənovla İran İslam Respublikasının Silahlı Qüvvələrinin Baş Qərargah rəisi general-leytenant Məhəmməd Hüseyn Baqerinin təşəbbüsü ilə telefon danışığı olub. Bu barədə Müdafiə Nazirliyindən məlumat verilib.

Tərəflər regiondakı vəziyyət və təhlükəsizlik məsələləri ilə bağlı ətraflı fikir mübadiləsi aparıblar. Telefon danışığı zamanı, həmçinin ölkələrimiz arasında hərbi əməkdaşlığın inkişaf perspektivləri də müzakirə olunub.

Qeyd edək ki, bu, uzun aylardan sonra İranlı generalın Bakıya ilk zəngidir.

Hərbi ekspert, "M5 müdafiə və strategiya" jurnalının Qafqaz və Orta Asiya üzrə nümayəndəsi Alp Arslan İmamqulu "Yeni Müsavat"a deyib ki, İranın siyasi nöqteyi-nəzərdən münasibətlərin yaxşılaşması istiqamətində atılan addımları təqdirəlayiqdir: "Bu gün reallıq budur ki, İran Azərbaycana düşmənçilik mövqeyində dayanan, bundan əl çəkməyən Ermənistanı yardımçıları əsirgəmir. Hindistanın Ermənistanı silah tedarikü var, bu məsələdə də İran Ermənistanı logistika yollarının təmini baxımından gerekli dəstək verir. Bu baxımdan, İranla hər hansı yaxınlaşma olacaqsə, biz gerekli şərtlərimizi qoymalıyıq. Əgər Azərbaycanla qonşuluq zəminində münasibətləri yaxşılaşdırmaq niyyətləri, məqsədləri varsa, Bakı ilə münasibətlərində çox diqqətli olmalıdırlar. Xüsusən də Azərbaycanın düşməni olan Ermənistanla öz münasibətlərində. Bu şərtlər yaxınlaşma prinsiplərində ortaya qoyulmalıdır. İran Ermənistanla münasibətlərdə Azərbaycanı nəzərə alacaqsə, düşmən ölkəyə hərbi-siyasi dəstək verməyəcəksə, münasibətlərimiz müsbət yöndə gedə bilər".

İran generalı ilə Zakir Həsənovun danışdıqlarının pərdəarxası

Rəsmi məlumatın görünməyən tərəfi budur ki, Təbrizdən keçməklə Hindistan istehsalı olan silah-sursat Ermənistanı daşınır

baycanı nəzərə alacaqsə, düşmən ölkəyə hərbi-siyasi dəstək verməyəcəksə, münasibətlərimiz müsbət yöndə gedə bilər".

Hərbi ekspert deyib ki, yaxın perspektivdə İran-Azərbaycan münasibətlərində yaxınlaşmanın olacağını zənn etmir:

"İran-Azərbaycan yaxınlaşması daha çox Tehranın atdığı addımlardan asılıdır. İndiki dövrdə vəziyyət belədir".

Hərbi ekspert bildirib ki, Azərbaycanın Türkiyə ilə münasibətlərinin hərbi-siyasi sahədə inkişafı İranı qıcıqlandırma-
mamalıdır: "Türkiyə NATO ölkəsidir. İran da Türkiyə ilə həmsərhəddir. Azərbaycanın İranla daima münasibətləri olub. Xüsusən, iqtisadi sahədə münasibətlər yaxşı səviyyədə olub. Bu gün iqtisadi münasibətlərlə yanaşı, hərbi sahədə də münasibətləri yaxşı olması tərəflər üçün əlverişli olar. Bunun üçün qarşılıqlı güvən və etimadın olması əsas şərtidir. Təbii ki, İran və Azərbaycan arasında müsəlman dövlətləri olaraq belə bir münasibətlər formalaşarsa, hərbi sahədə əməkdaşlıq baş tutarsa, təqdirəlayiq olar".

Hərbi ekspert Üzeyir Cəfərov "Yeni Müsavat"a bildirib ki, sıradan məsələlər hərbi attaşələr səviyyəsində müzakirə edilir və lazım olan məruzələr edilir: "General-leytenant Məhəmməd Hüseyn Baqeri ilə Zakir Həsənov arasında regionda təhlükəsizlik məsələləri müzakirə olunub. Bu rəsmi məlumatdır. Rəsmi məlumatın görünməyən tərəfi budur ki, İran ərazisindən Ermənistanı aktiv şəkildə Təbrizdən keçməklə Hindistan istehsalı olan silah-sursat daşınır. Tərəflər arasında bu məsələlər müzakirə olunub və

Azərbaycan tərəfi baş verənlərə öz narazılığını bildirib. İran regionda sülh və əmin-amanlığın bərqərar olması üçün bəzi məsələlərdə diqqətli olmalıdır. Belə məlumatlar da var ki, İran Ermənistanı pilotsuz uçuş aparatları verir. Bu və digər məsələlər müzakirə mövzusu olub".

Hərbi ekspert deyir ki, Azərbaycanla İran arasında münasibətlərin yaxşılaşması ümumilikdə, Cənubi Qafqazda sülhün bərqərar olması baxımından əlverişlidir: "İrannın sabiq prezidenti İbrahim Rəisi zamanında, indiki prezidentin dövründə İran Müdafiə Nazirliyinin rəhbərliyi Azərbaycana, Azərbaycanın müdafiə naziri İranda səfərdə olublar. İndi zərurət yaranıb ki, proseslərə dərhal müdaxilə olunsun. Bu məqsədlə tərəflər arasında telefon danışığı olub. Belə telefon danışığı nadir hallarda olur. Adətən, hərbi attaşələr, səfirliklər vasitəsi ilə belə danışılar olur. Məsələnin vacibliyi ortada olduğundan müdafiə naziri İranın Baş Qərargah rəisi ilə bu məsələni müzakirə edib. İranın zamanında addım atması, bəzi məsələləri diqqətə alması diqqətə çatdırılıb".

Hərbi ekspert deyib ki, İranla yalnız sərhəddə və bəzi təlimlərdə hərbi əməkdaşlıq edirik: "İran hərbiçilərinin Azərbaycanda, Azərbaycan hərbiçilərinin isə İranda hərbi təlimlərə qatılması şəkildə əməkdaşlıq isə yoxdur".

□ **E.MƏMMƏDƏLİYEV,**
"Yeni Müsavat"

Norveç Xəzərdəki payını 1 milyard dollara satır-səbəblər

Ekspert deyir ki, SOCAR "Equinor"un payını ala bilər

Norveçin "Equinor" dövlət neft şirkəti Azərbaycandakı aktivlərinin satılması məsələsini nəzərdən keçirir.

"Bloomberg" agentliyinin yazdığına görə, söhbət həm də şirkətin Azəri-Çıraq-Günəşli (AÇG) yatağındakı payından gedir. Aktivlər üçün təkliflərin yaxın həftələrdə təqdim olunması gözlənilir və bu sövdələşmə təxminən 1 milyard ABŞ dolları məbləğində qiymətləndirilir.

Bəzi təxminlərə görə, Xəzər dənizində yerləşən bu yataqda çıxarılması mümkün olan 5,4 milyard barrel neft var. 20 milyard dollar investisiya qoyulmuş bu yataq hasilata 1997-ci ildə başlayıb və hasilat 2009-cu ildə pik nöqtəsinə çatıb.

Yatağın əməliyyatçısı BP-nin bu yataqda "Equinor"dan başqa bir neçə xarici partnyoru var. Bunlar Yaponiyanın Inpex, Exxon, Itchu, Hindistanın ONGC Videsh və Azərbaycanın SOCAR şirkətləridir. Səhmdarlar arasında bağlanmış müqavilənin şərtlərinə görə "Equinor" öz payını satış üçün əvvəlcə SOCAR şirkətinə təklif etməlidir. SOCAR payı almaqdan imtina

edərsə, Norveç şirkəti onu başqa bir müştəriyə təklif edə bilər.

"Bloomberg" adı çəkilməyən mənbələrə istinadla yazır ki, artıq Norveç şirkətinin payı ilə maraqlanan tərəf var və danışıqlara başlanıb.

İqtisadi və Sosial Araşdırmalara Yardım İctimai Birliyinin sədri Eyyub Kərimli zənn edir ki, şirkət fəaliyyətini başqa istiqamətlərə yönəldə bilər. Ekspert "Yeni Müsavat"a açıqlamasında bildirdi ki, Azərbaycanda neft hasila-

tı aşağı düşüb, şirkətin Azərbaycandakı aktivlərinin satılması həm də bununla bağlı ola bilər: "Bu iqtisadi nöqtəyi-nəzərdən qeyri-adi proses deyil. Bəzən şirkətlər başqa ölkədə fəaliyyət göstərmək üçün, yaxud istiqamətini dəyişmək üçün səhmlərini satır, ya da başqa şirkətə həvalə edir. Ola bilər ki, şirkət üçün əldə olunan gəlir qaneedici deyil. Mənə elə gəlir ki, SOCAR-ın indiki vəziyyəti satışa çıxarılaçaq payı almaq üçün yetərlidir. "Azəri-Çıraq-Günəşli" (AÇG) yatağındakı payın əldə olunması cəlbədicə ola bilər. Hissələrdən gələn dividendlər də milli şirkətimizə və büdcəmizə yönələcək. Düşünürəm ki, rentabellik baxımından SOCAR "Equinor"un satışa çıxardığı payı ala bilər".

"Equinor" şirkətinin Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunda "Azəri-Çıraq-Günəşli" (AÇG) yataqlar blokunda 2023-cü ilin birinci rübündə orta gündəlik hasilatı 2022-ci ilin birinci rübündəki gündəlik

31 500 barel neft ekvivalenti ilə müqayisədə gündəlik 28 000 barel neft ekvivalenti olub. Beləliklə, şirkətin hasilatı illik hesablamada 11,11 faiz azalıb.

Deputat Vüqar Bayramov "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, enerji sektorunda şirkətlərin öz payını satması və ya yeni pay alması təbii prosesdir. Millət vəkili müəmməd olaraq bir sıra enerji layihələrində payçıların dəyişdiyini vurğuladı: "Şirkətlər müəmməd olaraq müxtəlif coğrafiyalara investisiyalar qoyurlar. Zamanı gələndə şirkət səbəbləri açıqlayacaq. Əgər payın satışa çıxarılması ilə əlaqədar qərar veriləcəksə, rəsmi açıqlama olacaq. Neftin hazırkı qiymətini nəzərə alsaq, şirkətlərin fəaliyyəti rentabellidir. "Yeni əsrin müqaviləsi"ne əsasən müddət uzadılıb. Bu da gəlirliliyinin artmasına imkan yaradır. Odu ki, rentabelliklə bağlı məsələnin olduğunu düşünürəm".

Deputat Azər Badamovun fikrincə, Norveçin "Equinor" neft şirkətinin Xəzərdəki payını satmaq istəməsi normal haldır: "Şirkətlər istəyəndə öz paylarını sata və ya yeni payları ala bilərlər. Bu

rada qeyri-adi bir şey görmürəm. Sadəcə "Equinor" öz payını satışa çıxaranda birinci SOCAR Azərbaycan Dövlət Neft Şirkətinə təklif etməlidir. SOCAR imtina etdiyi təqdirdə digər şirkətlərə sata bilər. "Equinor" satış prosesini başlamadığından bununla bağlı nə isə demək çətindir. Amma payların satış prosesi reallaşarsa bunun qanuna və normalara uyğun şəkildə baş tutacağını hesab edərim".

Qeyd edək ki, "Equinor" dövlət neft şirkətinin əsası 1972-ci ildə qoyulub. Skandinaviyanın ən böyük neft şirkətinin səhmlərinin 64%-i dövlətin nəzarətindədir. Şirkət dünyada xam neftin və Avropaya qazın əsas ixracatçılarından biridir.

Azərbaycanda isə şirkət 1992-ci ildə fəaliyyətə başlayıb, "Azəri-Çıraq-Günəşli" (AÇG) neft yataqları blokunun və Bakı-Tiflis-Ceyhan (BTC) boru kəmərinin səhmdarıdır.

2018-ci il tarixində "Equinor" və SOCAR arasında "Qarabağ" neft yatağı üzrə Saziş və Xəzər dənizində Əşəri-Dan ulduzu-Aypara (ƏDUA) sahəsində hasilatın pay bölgüsü haqqında Saziş imzalanıb. "Equinor" və SOCAR hər iki layihədə bərabər paylara malikdir.

□ **NİGAR HƏSƏNLİ,**
"Yeni Müsavat"

Azərbaycanda rəsmi yoxsulluq səviyyəsi açıqlanıb. Dövlət Statistika Komitəsinin hesablamalarına əsasən, 2022-ci ilin yekununda Azərbaycanda yoxsulluq səviyyəsi 0,5 faiz bəndi azalaraq 5,9 faizdən 5,5 faizə düşüb. Ötən il yoxsulluq həddi 204,7 manatdan 229,6 manata yüksəlib.

2022-ci ildə Azərbaycanda əhalinin sayı 10 milyon nəfərdən bir qədər artıq olduğunu nəzərə alsaq, məlum olur ki, ötən il əhalinin 555 min nəfərdən bir qədər çoxu yoxsul olub. 2021-ci ildə yoxsul əhalinin sayı 590 mindən çox idi.

Son illərdə ən yüksək yoxsulluq səviyyəsi 2020-ci ildə qeydə alınmışdı. Həmin tarixdə əhalinin 6,2 faizi yoxsul vəziyyətində idi. Ölkəmizdə ən aşağı yoxsulluq səviyyəsi isə 2019-cu ildə qeydə alınıb. 2019-cu ildə əhalinin 4,8 faizi yoxsul olub.

2022-ci ildə baş verən mühüm dəyişikliklərdən biri qadınlar arasında yoxsulluğun kişilərə nisbətən daha sürətlə azalmasıdır. Əvvəlki illərdə qadınlar arasında yoxsulluq səviyyəsi kişilərlə müqayisədə daha yüksək olurdu. Amma 2022-ci ildə vəziyyət dəyişib. Ötən ilin nəticələrinə əsasən, kişilər arasında yoxsulluq səviyyəsi 5,9 faizdən 5,6 faizə, qadınlar arasında 6 faizdən 5,1 faizə geriləyib.

Ölkəmizdə ən yüksək yoxsulluq səviyyəsi isə kənd yerlərindədir. Kənd yerlərində son 3 ildə yoxsulluq səviyyəsi yüksəlib. 2020-ci ildə kənd yerlərində yoxsulluq 5,2 faizdən 7,3 faizə yüksəlib. Növbəti illərdə artım davam edib və 2021-ci ildə 7,8 faizə, 2022-ci ildə 8,6 faizə çatıb. Şəhər yerlərində isə yoxsulluq səviyyəsi 5,3 faizdən 2,9 faizə düşüb.

Qeyd edək ki, Azərbaycanda yoxsulluğu hesablamaq məqsədilə 1992-ci ildə "Minimal istehlak büdcəsi haqqında" Qanun qəbul edilib. Həmin dövrdə ölkə üzrə istehlak büdcəsinin məbləği orta əməkhaqqı səviyyəsindən yüksək olduğuna görə əhalinin mütləq əksəriyyətinin yoxsul olması anlamına gəlirdi. Dünya Bankının 1995-ci ildə apardığı hesablamada Azərbaycanda əhalinin 62 faizinin yoxsul olduğu üzə çıxmışdı. Kəskin yoxsulluqdan əziyyət çəkənlərsə ölkə

Ölkəmizin ən kasıb adamları kəndlərdə yaşayır

Ekspertlər "yoxsulları düz saymırıq" deyirlər...

kədə hər beş nəfərdən biri, yəni əhalinin 20 faizi idi.

2000-ci illərin əvvəllərində ölkədə yoxsulluğun ölçülməsinə yanaşma dəyişdi. Bu dövrdən sonra artıq hökumət yoxsulluğu ölçməkdən ötrü DSK-nın hazırladığı "Ev təsərrüfatlarının müayinəsi" sənədinə istinad edirdi. Bu yanaşmaya görə, rifah göstəricisi kimi adambaşına düşən istehlak xərclərinin həcmi götürüldü. Belə hesablama əsasında 2001-ci ildə ölkə üçün yoxsulluq səviyyəsinin 49 faiz olduğu müəyyənləşdirilmişdi.

2003-cü ildə Azərbaycanda "2003-2005-ci illər üçün Azərbaycan Respublikasında yoxsulluğun azaldılması və iqtisadi inkişaf üzrə Dövlət Proqramı" qəbul edilib. Daha sonra 2008-ci ildə ikinci proqram "2008-2015-ci illərdə Azərbaycan Respublikasında yoxsulluğun azaldılması və davamlı inkişaf Dövlət Proqramı"nın icrasına başlanıb.

Hazırda istifadə edilən yanaşmaya görə, yoxsulluq səviyyəsinin müəyyənləşdirilməsi üçün öncə ölkədə yaşayış minimumunun dəyəri hesablanır. Yaşayış minimumunun dəyəri yoxsulluq həddi kimi qəbul edilir. Adambaşına düşən gəlirləri yaşayış minimumunun dəyərindən aşağı səviyyədə olan əhalinin xüsusi çəkisi yoxsulluq göstəricisidir və bu əhali yoxsul əhali sayılır.

2023-cü il üçün yaşayış minimumu ölkə üzrə 246 manat, əmək qabiliyyətli əhali üçün 261 manat, pensiyaçılar üçün 199 manat, uşaqlar üçün 220 manat məbləğində müəyyən edilib. Ünvanlı dövlət sosial yardımının təyin edilməsi məqsədilə 2023-cü il üçün ehtiyac meyarının həddi də 246 manat təsdiqlənib. Bu isə o deməkdir ki, cari ilin

yekununda rəsmi statistika yoxsulluq səviyyəsinin daha kəskin azalmasını əks etdirən göstərici açıqlayacaq.

Onu da qeyd edək ki, yoxsulluq səviyyəsinə görə Azərbaycan dünyanın ən inkişaf etmiş ölkələrindən daha irəlidir. Belə ki, ABŞ-da ev təsərrüfatlarının orta illik gəlirindən aşağı qazancı olan şəxslər kasıb hesab olunur. Belə şəxslər 2021-ci ildə ölkə əhalisinin 11,2 faizini (37,9 milyon nəfər) təşkil edib. 2021-ci ildə orta illik gəlir 69 min dollar təşkil edib.

2023-cü il üçün ABŞ-da yaşayış minimumunun həcmi ştatlardan asılı olaraq illik 43-61 min dollar müəyyən olunub. Bu il üçün 1 saatlıq əmək haqqının minimum məbləği 7,25 dollaradır. Heç bir ştatda bundan aşağı məbləğlə işçi işləmək mümkün deyil, amma ondan yüksək mümkündür və əksər ştatlarda realdır. Hazırda ölkə üzrə 1 saatlıq iş üçün orta əmək haqqı 26,4 dollardır.

Avropa Birliyində 2022-ci ilin sonunda 95,3 milyon nəfərin - ümumi birlik ölkələri əhalisinin 22 faizi yoxsulluq həddində yaşayır. Avropa Birliyində aylıq gəliri orta əmək haqqının 60 faizindən aşağı olanlar yoxsul sayılır. Əmək haqqının

həcminə görə Birlik ölkələrində yoxsulluq həddi müxtəlifdir. Məsələn, Almaniyada aylıq gəliri 2421 avrodan (ölkə üzrə orta aylıq əmək haqqının 4035 avronun 60 faizindən), Polşada isə 753 avrodan (1255 avronun 60 faizindən) aşağı olanlar yoxsul hesab edilir. Ən yüksək yoxsulluq səviyyəsi Rumıniyada 34 faiz, Bolqarıstanda 32 faiz, Yunanıstan və İspaniyada 26 faizdir. Ən az yoxsullar isə Çexiyada 12 faiz, Sloveniyada 13 faiz, Polşada 16 faizdir. Fransada bu göstərici 21 faiz, Almaniya 20,9 faizdir.

Məlumat üçün qeyd edək ki, hazırda Azərbaycanda orta aylıq əmək haqqı 921,9 manat təşkil edir. Bu həcm 60 faizi 553,1 manatdır. Azərbaycanda yoxsulluğun hesablandığı yaşayış minimumu isə bu göstəricidən 2 dəfədən də çox aşağıdır...

İqtisadçı-ekspert Natiq Cəfərlinin sözlərinə görə, Azərbaycanda yoxsulluq həddi çox aşağı götürülür: "Biz dəfələrlə çağırış etmişik ki, qiymətləndirmə indikatorlarını dəyişmək lazımdır. Dünyada çox geniş yayılmış yanaşma budur ki, aylıq gəlirinin 20 faizindən yuxarısını ərzağa xərcləyən şəxs yoxsul sayılır. Azərbaycanda əhali

gəlirinin 50 faizindən çoxunu ərzağa xərcləyir. Bu, ölkədə yoxsulluğun yüksək olmasından xəbər verir. Yəni Azərbaycanda yoxsulluğun qiymətləndirilməsi meyarları, tətbiq olunan indikatorlar ciddi şəkildə təkmilləşdirilməlidir".

Ekspertə görə, Azərbaycanın kənd yerlərində yoxsulluğun yüksək olması təbii: "Kənd yerlərində işsizlik yüksək, əmək haqqı isə aşağıdır. Əhalinin gəlirləri şəhərlərdən kəskin azdır. Buna görə də yoxsulluq səviyyəsi daha yüksəkdir".

Regionlarda əhalinin daha yoxsul olduğu bir sıra göstəricilərdən də aydın görünür. Belə ki, rəsmi statistika əsasən 2023-cü ilin birinci yarısında Azərbaycanda Əhali tərəfindən 2 milyard 527,7 milyon kub metr və ya əvvəlki ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 5,1 faiz çox təbii qaz istehlak edilib. Bu həcm 38,6 faizi Bakı şəhərinin, 2,8 faizi Naxçıvan Muxtar Respublikasının, 11,3 faizi Abşeron-Xızı, 6,1 faizi Gəncə-Daşkəsən, 5,9 faizi Lənkəran-Astara, 5,8 faizi Qazax-Tovuz, 5,7 faizi Mərkəzi Aran, 5,0 faizi Quba-Xaçmaz, 4,9 faizi Şəki-Zaqatala, 4,5 faizi Qarabağ, 3,6 faizi Mil-Muğan, 3,4 faizi Şirvan-Salyan, 2,4 faizi isə

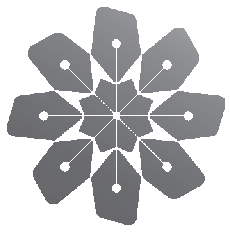
Dağlıq Şirvan iqtisadi rayonlarının payına düşüb. Qaz sərfiyyatındakı bu mənzərə regionlarda qazlaşma səviyyəsini aşağı olması ilə yanaşı həm də əhalinin şəhərlərə nisbətən kasıb olmasının nəticəsi kimi qiymətləndirilir.

İqtisadçı-ekspert Rəşad Həsənova görə də Azərbaycanda yoxsulluğu müəyyən edən indikatorlar mübahisələndirilməlidir: "2022-ci ildə yoxsulluq həddi aylıq gəliri 229 manatdan aşağı olan qruplara şamil edilib. Bu, əvvəlki illə müqayisədə 12,1 faiz artıqdır. Lakin bildiyiniz kimi, 2022-ci ildə ölkədə inflyasiya 13,9 faiz, ərzaq inflyasiyası isə 20 faizdən üstündə olub. Nəzərə alsaq ki, yoxsulluq həddinin tərkibində ərzaq məhsullarının dəyəri mühüm yer tutur, onda 2022-ci ildə yoxsulluq həddinin 12,1 faiz artması şübhə doğurur. Digər tərəfdən, Azərbaycanda yoxsulluğun inkişaf etmiş ölkələrdən daha aşağı səviyyədə olması ciddi suallara doğurur. Qardaş Türkiyədə iyun ayında 4 nəfərlik ailə üçün yoxsulluq həddi 30 min TL təşkil edib. Bu, manatla götürüldə, 2500 manat - 1500 dollar civarında bir məbləğdir. Subay adamlar üçün yoxsulluq həddi 1000 dollar həcmində götürülür. Yəni belə yüksək məbləğli hədlə götürüldə, yoxsulluq səviyyəsi Azərbaycandan daha yüksəkdir. Əlbəttə, bu real bir mənzərə deyil. Çünki Azərbaycanda yoxsulluq həddi kimi götürülən məbləğ realıqda aclıq həddinə uyğundur".

Ekspert bildirir ki, regionlarda əhalinin məşğulluğunda kənd təsərrüfatının payı çox yüksəkdir: "Çünki kənd təsərrüfatı əmək haqqının ən aşağı olduğu sahələrdən biridir. Regionlarda məşğulluqda digər mühüm pay dövlət sektoruna məxsusdur ki, burada da yüksək gəlir əldə edilməsi mümkün deyil. Regionlardakı bu vəziyyət müstəqillik dövründə regionlardan Bakıya kəskin miqrasiyanın əsas səbəbidir".

□ **Dünya SAKİT,**
"Yeni Müsavat"

**Azərbaycan
Respublikasının
Medianın İnkişafı
Agentliyi**

Uşaq və gənclərin fiziki-mənəvi inkişafı

Dünyada uşaq əməyinin yarısı Afrikanın payına düşür. Məcburi uşaq əməyi Afrikanın bir çox regionunda geniş yayılıb və bu, uşaqları uzaq şəhərlərdə yaşayan qohumlara qəyyumluğa vermə kimi ənənəvi praktikaya əsaslanır. Valideynlərinə uşaqlarının təhsil almalarına dair vədlərin verilməsinə baxmayaraq, bir çox hallarda oğlanlar və qızlar ev qulluqçuları kimi kənd və balıqçılıq təsərrüfatında və ya digər sahələrdə istismar olunurlar. Amma məcburi uşaq əməyi təkcə Afrika üçün xarakterik deyil. Asiya və Sakit Okeanda isə hər 10 uşaqdan 9-nun əməyi istismar olunur. 2000-ci ildən bu yana dünyada uşaq əməyinin sayı 40 faiz azalsa da, 152 milyon (9.6%) uşaq hələ də məcburi əməyin qurbanıdır. Bunun 73 milyonu (4.6) təhlükəli işlərdə işləyir.

Ən çox uşaq Afrikada işləyir, ən azı uşaq isə...

Svetoforda maşın şüşəsi silənlər, çimərlikdə qarğıdalı satanlar, mağazalarda satıcılıq edənlər... Siyahını uzatmaq da olar. Son illər Azərbaycanda uşaq əməyindən istifadə edilən sahələr o qədər artıb ki, bunun üçün bir siyahı bəs etməz. Xüsusən yay aylarında uşaqların işləməsi tendensiya halını alıb. Amma dünya üzrə də bu hal problem kimi özünü göstərməkdədir.

Küçədə işləyən uşaqlar evvəllər böyük şəhərlərin bir problemi olaraq qəbul edilirdi. Amma indi qəsəbələr, ucqar rayonları da ağışuna alıb. Uşaqların işləməsinə mane olmaq üçün bir çox beynəlxalq anlaşma və saziş imzalanırsa da, az yaşlı işçilər tarix boyu bilinən bir "mafiya"dır.

Dünya üzrə işləyən uşaq sayı 160 milyona yüksəlib. Beynəlxalq Əmək Təşkilatı və Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Uşaq Fondu (UNICEF) son 4 ildə günümüzə fəhlə kimi çalışan uşaq sayının 8,4 milyon artaraq dünya miqyasında

160 milyona çatdığını bildiriblər. Uşaq əməyi ilə bağlı 2020-ci ilin gələcəyə ünvənli hesabatda "lazımı tədbirlər görülməzsə, 2022-ci ilin sonuna qədər uşaq işçilərin sayının 169 milyona çatacağı" yazılırdı. 160 milyon işləyən uşaq arasında təhlükəli işlərdə çalışan 5 - 17 yaş arasında olan 79 milyon uşaq var. 5-11 yaşlı uşaqların 28 faizi, 12-14 yaşlı uşaqların isə 35 faizi məktəbdən kənarda qalıb. Bütün uşaq işçilərin 72 faizi ailələri ilə çalışır. Uşaqlar ailələrlə işləsələr də, təhlükəli işlərə cəlb olunurlar.

Uşaq əməyi nisbəti Asiya və Sakit Okean bölgəsində 13,3-dən faizdən 5,6, Latın Amerikasına və Karib dənizində isə 10 faizdən 6-ya düşsə də, Afrikanın Səhra bölgəsində 2008 - 2012-ci illər arasında azalsa da, 2012-ci ildə 21,4 olan nisbət 23.9 faiz yüksəlib. Uşaq işçilərin ən çox olduğu bölgə isə Səhraaltı Afrikadır.

Uşaqlar niyə işləyir - maraqlı səbəblər...

"Save the Children" təşkilatı isə müəyyən edib ki, er-

Uşaq və gənclər

YENİ ÜSAVAT
N 148 (8284) 24 avqust 2023

Hansı ailə "uşaq çörəyi" yeyir?

Azərbaycanda işləyən uşaqların sayı dayanmadan artır

dan birinin əməyi istismar olunur. Apanlan araşdırmalara əsasən, dünyada işləyən uşaqların 48%-i 5-11, 28%-i 12-14, 24 %-i 15-17 yaş arasındadır. İşləyən uşaqların 88 milyonunu (58%) oğlan, 64 milyonunu isə (42%) qızlar təşkil edir. Uşaqların 70,9%-i kənd təsərrüfatında, 11,9%-i sənayedə, 17,2%-i isə xidmət sahələrində çalışır.

Bundan başqa, "Save the Children" təşkilatının 2018-ci il reytingində də 175 ölkə arasında 841 xalla 89-cu yeri tutan Azərbaycanda 2012-2017 illərdə 5 yaşınadək uşaqlarda böyümənin ləngiməsi halları 18 faiz, məktəb yaşında uşaqlar arasında təhsildən yayınanlar 4,6 faiz, uşaq əməyi göstəricisi isə 6,5 faiz olub.

Qeyd edək ki, BƏT-in hesabatlarında Azərbaycanda uşaq əməyinin istismarı ilə bağlı ümumi göstəricilər Orta və Qərbi Asiya regionu daxilində göstərilir. Azərbaycanla yanaşı, Ermənistan, Gürcüstan, Kipr, İsrail, Qazaxıstan, Qırğızıstan, Tacikistan, Türkiyə, Türkmənistan və Özbəkistan da orada yer alıb. Apanlan tədqiqatlarda Azərbaycanın da daxil olduğu region uşaq əməyinin istismarına görə 4-cü yerdə qərarlaşıb. Statistikalardan Azərbaycanda işləyən uşaqların əmək bölgüsü tam belli olmasa da, uşaq əməyindən daha çox kənd təsərrüfatı, sənaye və xidmət sahələrində, pambıq tarlalarında istifadə edildiyi qeyd edilir. Tədqiqatlar göstərir ki, Azərbaycanda uşaq əməyi daha çox 5-11 yaş arası uşaqlar arasında qeydə alınır.

kən yaşda işləməyə məcbur qalanlar əsasən valideynləri ayrılan ailələrin uşaqlarıdır. Buradan qaynaqlanan ikinci bir səbəb yalnız bir valideyni ilə yaşayan uşaqların sosial qayğılardan və maddi imkansızlıqdan dolayı işləməyə məcbur qalmasıdır. Eyni zamanda, intervü götürülən 14 respondentdən yalnız 5-nin hər iki valideyni, 8-nin yalnız bir valideyni işləyir. Ata və anası işləyən 5 respondentdən 2-sinin valideyni ayrılıb və ümumiyyətlə uşaqlarına baxmır. Yalnız bir valideyni işləyən 8 respondentin 4-ü valideynləri ayrılan, 1-i isə atası vəfat etdiyi üçün anası ilə yaşayan uşaqlar təşkil edir. Bütövlükdə, erkən yaşda işləyən 8 respondent (7-nin valideyni ayrılıb, 1-nin atası vəfat edib) maddi və mənəvi cəhətdən ata qayğısından məhrumdur. Beləliklə, yetkinlik yaşına çatmayan uşaqların məcburi əməyin

qurbanına çevrilməsinə təsir göstərən faktorlardan biri onların ailələrinin boşanması ilə bağlıdır. Valideynləri ayrılan azyaşlı uşaqların demək olar ki, hamısı yalnız anası ilə yaşadıkları və ümumiyyətlə maddi və mənəvi cəhətdən ata qayğısından məhrum olduqları üçün erkən yaşda ailə yükünü çiyinlərində daşımaq məcburiyyəti qarşısında qalıblar.

Küçədə işləyən uşaqların küçə problemləri

UNICEF-in araşdırmalarında qeyd edilib ki, küçələrdə işləyən və yaşayan uşaqların gözələn risklər aşağıdakı kimidir: a) istismara məruz qalma; b) içki, siqaret, müxtəlif növ narkotik maddələrdən asılılıq ehtimalı; c) zehni və fiziki inkişafdakı geriləmə; d) döyülmə, yaralama və ölümlə nəticələnən fiziki təzyiqlər; e) oğurluq, qəsbkarlar kimi cinayətləri həyata keçirməyə meyllilik; f) psixoloji

problemlər; g) fiziki qəzalara uğrama ehtimalı.

Küçədə işləyən uşaqlar əsasən ailələrin yanında qalır, gündüz küçələrdə işləsələr də, axşam evlərinə qayıdirlar. Amma küçədə işləmə şərtləri onların psixi-sosial inkişaf və təhsil durumlarına mənfi təsir edir. Uşaqlar küçədə yaşamağa təhrik edilməsə, məktəbi atan və küçədə işləyən uşaqların da sayı azalacaq, onların cinsi istismara uğrama riski aşağı düşəcək, yüksək risk altındakı, aşağı gəlirli ailələrin ailədaxili münasibətlərində ümumi bir yaxşılaşma və yeniyetmələr üçün daha yaxşı, sosial inkişaf təmin ediləcək.

Afrikada 5 azyaşlıdan biri uşaq əməyinin qurbanıdır, digər regionlarda isə bu göstərici 3-7% arasında dəyişir. Belə ki, ərəb ölkələrində 35, Avropa və Mərkəzi Asiyada 25, Amerikada 19, Asiya və Sakit Okeanda isə 14 uşaq-

"Talibov iməcilikləri" hələ də davam edir?

Naxçıvanda dövlət idarə və müəssisələrində çalışanlar şənə və bazar günləri 40-45 dərəcə istidə günəş altında iməciliyə çıxmağa məcbur edirlər. Bu haqda "Gündəlik Naxçıvan"a danışan şikayətçilər deyib ki, Əmək Məcəlləsinə görə, 41 dərəcədən yuxarı temperaturda açıq havada işlədilmək qəti qadağandır.

Naxçıvan şəhərindəki dövlət müəssisələrinin birində çalışan R. Qurbanov deyir ki, Naxçıvanda iməciliklərin təməlini Vasif Talibov qoyub: "Hər həftənin şənə və bazar günləri məcburi iməciliyə çıxmağın

təməlini 30 ilə yaxındır ki, Vasif Talibov qoyub. Lakin o, göstəriş vermişdi ki, 38 dərəcədən yuxarı temeraturda iməciliklər dayandırıl-sın". Şikayətçilərin iddiasına görə, indi də 45 dərəcə istidə, həftənin şənə və bazar günləri minlərlə müəllim, həkim və s. çöllərə düşüb, alaq təmizləməyə məcbur edirlər.

Şahbuz rayonundan olan başqa bir şikayətçi S. Məmmədov isə deyir ki, iməciliyə çıxmayanlar işdən çıxarılmaqla hədələ-nirlər. Şikayətçi həmçinin bildirir ki, onların idarəsi hər gün iməciliyə çıxmağa

məcbur edilir: "İşlədiyim idarədə bir neçə şöbə var. Bu şöbələr növbəyə qoyulub. Onlardan biri hər gün dəyişən şəkildə növbətçi olur. Digərləri isə hər gün iməciliyə çıxarılır. Şikayət edəni işdən qovmaqla, polisə hədələyirlər. Heç kim iş yerini itirmək istəmədiyi üçün boyun əyməyə məcbur oluruq".

Naxçıvandakı bütün rayonlar kimi Culfa sakinləri də iməcilikdən şikayətdirlər.

"Yeni Müsavat" muxtar respublika rəsmilərinin mövzu ilə bağlı mövqeyini dərc etməyə hazırdır.

Yeni dərslərin başlamasına az müddət qalıb. Bir neçə gün sonra paytaxta tələbə axını başlayacaq. Xüsusi də bölgələrdən gələn tələbələr Bakıda ev kirayələmək üçün daha erkən paytaxta dönməlidirlər. Çünki ya qiymətlər olduqca baha olur, ya da ümumiyyətlə ev tapmaq əsl problemə çevrilir. Ümumiyyətlə, avqust-sentyabr aylarında kirayə ev axtaranların sayının çox olması kirayə evlərə tələbatı artırır ki, bu da mənzil bazarında bahalaşmaya səbəb olur. Bəs, bu il necə olacaq? Paytaxtın hansı ərazilərində kirayə mənzillər bahalaşacaq?

Yeri gəlmişkən, daşınmaz əmlak bazarından bildirilir ki, son illər yerindən asılı olaraq, evlərin qiymətində təxminən 50-100 manat bahalaşma müşahidə olunur. 1000 manata və daha baha kirayə verilən mənzillərin qiymətləri isə əksinə ucuzlaşıb. Çünki bu sahədə icarəçi qıtlığı var.

Ekspertlər isə hesab edir ki, tələbatın artması yaxın günlərdə kəskin şəkildə müşahidə olunacaq və qiymətlər 15-20% artacaq. Odur ki, mütəxəssislər tövsiyə edir ki, kirayə mənzil axtaranlar tələməlidirlər. Çünki paytaxtda ucuz mənzillərin təklif portfelinəki payı çox sürətlə məhdudlaşır. Bəs niyə bu il vəziyyət daha da kritikləşib?

lər məcburən onlara yeni tikilən binalara mənzil verilən müddətə qədər təqribi 2-3 il müddətində kirayə çıxmalı olurlar. Həmin binalardakı kirayəlik mənzillər isə artıq kirayə bazarından çıxmış olur. Köhnə tikili binalarla yeni tikili binalar arasında demək olar ki, iki dəfəyə qədər qiymət fərqi var. Əvvəlki illərdə köhnə tikili binalarda birotəqlı mənzili 300 manata tapmaq olurdusa, bu, yeni tikili binalarda təqribən 500 manatdan başlayır. Otaq sayı artıqca qiymətlərdə də artımlar müşahidə olunur. Yaxın gələcəkdə Bakı ərazisində köhnə çoxmənzilli yaşayış binaları sökülüb azaldılsa, ucuz əlçatan rəqəmlər olmayacaq. Tələbələrə də bölgələrdən təh-

Dərslər başlamamış kirayə mənzillər bahalaşır

Ekspert deyir ki, Bakıda köhnə binaların sökülməsi tələbələrin ev tapmasını çətinləşdirəcək

lərin bir hissəsi artıq həmin ərazilərə köçürülüb, bu köç prosesi də davam edir. Paytaxtda tikintinin qiymətini artıran əsas amil torpaq sahəsidir ki, artıq Bakıda çoxmənzilli yaşayış binaları üçün torpaq sahələri məhdud saydadır. Və qiymətlər fantastik bahadır. Lakin həmin tələbə yaşayış üçün yararsız olsa

Kirayə mənzillərin qiymətinin artmasına şəxsi evini kirayəyə verən vətəndaşın vergi ödəməsi də təsir edə bilər.

Vergilər Nazirliyinin açıqlamasında bildirilib ki, əmlak icarəsindən əldə edilən gəlir fiziki şəxsin qeyri-sahibkarlıq fəaliyyətindən əldə olunan gəliri hesab edilir. Fiziki şəxs icarə haqqını ödəyən şəxs vergi ödəyicisi kimi qeydiyyatda olduğu halda ödəmə

Əmlak məsələləri üzrə ekspert Elnur Fərzəliyev mövzu ilə bağlı “Yeni Müsavat”a dedi ki, hər il ənənəvi olaraq avqust ayının sonundan başlayaraq bölgələrdən minlərlə tələbə paytaxta təhsil almaq üçün gəlir: “Bölgələrdən gələn tələbələr böyük eksrriyyəti yataqxanalarda yer olmadığı üçün, bəzi ali təhsil müəssisələrinin yataqxanası olmadığı üçün onlar məcburən kirayə qalmalı olurlar. Artıq son illərə nəzər salsaq, hər il kirayə mənzil bazarında qiymət artımları baş verir. Kirayə mənzillərin sayında azalmalar müşahidə olunur. Kirayə mənzillərin sayının azalmasına səbəb 2016-cı ildən başlayaraq Nazirlər Kabinetinin sərəncamı ilə Bakıda pilot layihələr üzərindən köhnə yaşayış binalarının sökülməsi məsələsi ilə əlaqədardır ki, artıq çox sayda köhnə çoxmənzilli binalar sökülərək yeni tikili binalarla əvəz olunub. Hazırda bu proseslər davam edir. Köhnə çoxmənzilli binalar sökülərək binalarda yaşayan sakin-

sil almaq üçün gəlməsi həm kirayə bazarında köhnə binaların sökülməsi ilə əlaqədar ucuz mənzillərin azalması ilə bağlı problem yaradır. Digər tərəfdən, tələbələr Bakıtrafi, Abşeron və digər ərazilərə üz tuturlar ki, bu ərazilərdə də kirayə mənzillərin qiymətləri mərkəzə nisbətən daha ucuzdur. Lakin bu səbəbdən artıq tələbələr məcburən gün ərzində bir neçə saatlarını yalnız yollarda itirməli olurlar ki, bu da onların təhsildən geri qalmasına səbəb ola bilər. Yaxın gələcəkdə artıq paytaxt ərazisindəki köhnə çoxmənzilli binaların sökülməsi tələbələrin metrostansiyalara yaxın ərazilərdən ev tapmayacağından xəbər verir”.

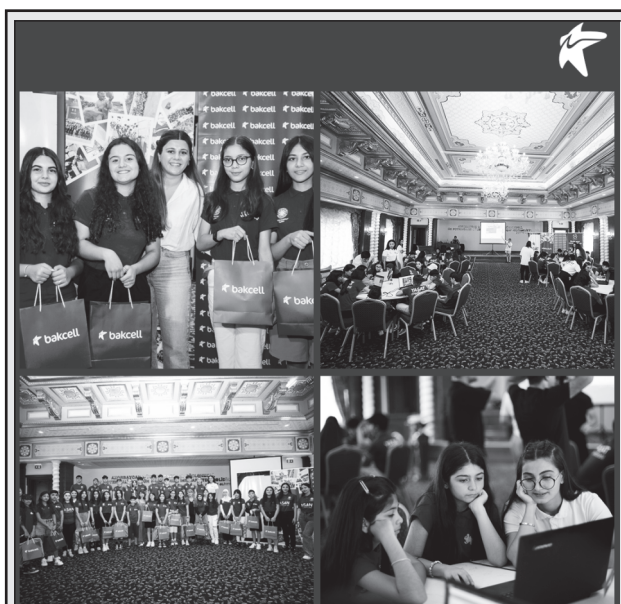
Ekspertin sözlərinə görə, bir zamanlar yataqxanalar vardı ki, I Qarabağ müharibəsində məcburi köçkünləri-miz həmin yataqxanalara sığındılar: “Artıq həmin məcburi köçkünlərin böyük əksəriyyəti dövlət tərəfindən evlə təmin olunub. Azad olunmuş torpaqlarda tikinti bərpə işləri davam edir, məcburi köçkün-

da, ali təhsil müəssisələrinə yaxın ərazilərdə torpaq sahələri var ki, köhnə yataqxanalar sökülərək onların yerində daha müasir, çoxmərtəbəli, yeni tipli tələbə yataqxanaları inşa olunarsa, bu həm tələbələrin kirayə mənzil problemini həll edəcək, həmçinin kirayə mənzil bazarında qiymətlərin ucuzlaşmasına gətirib çıxara bilər”.

E.Fərzəliyev əlavə edib ki, kirayə mənzillər daha çox Yasamal, Nərimanov və Nəsimi rayonlarındadır ki, buna da səbəb bu ərazilərdə köhnə üç-beşmərtəbəli binaların çoxluğudur: “Amma şəhərin digər ərazilərində- “Neftçilər”, “Həzi Aslanov” və “Xalqlar Dostluğu” ərazisindəki köhnə çoxmənzilli binaların böyük əksəriyyəti doqquzmərtəbəli binalar olduğu görə həmin binaların söküntü prosesi uzun illər baş tutmayacaq. Çünki onları istismar müddətini bitirməyib. Onlar qəzalı deyil. Düşünürəm ki, həmin ərazilərdə kirayə qiymətlərində ehtəddi artımlar baş verməyib”.

mənbəyindən 14 faiz məbləğində vergi tutmalı və bu barədə vergi orqanına rübaşa çatdıqdan sonra növbəti ayın 20-dən gec olmayaraq hesabata təqdim etməlidir.

İcarə haqqını ödəyən şəxs vergi ödəyicisi kimi qeydiyyatda olmadığı halda, əmlakın sahibi vergi orqanında qeydiyyatda durmalı, əldə etdiyi gəlirdən illik 14 faiz həcmində gəlir vergisi ödəməli və vergi orqanına “Gəlir vergisi bəyannaməsi” təqdim etməlidir. Bu məqam Vergi Məcəlləsinin 99.3-cü maddəsində əksini tapıb. Məcəllənin 124-cü maddəsində isə göstərilir ki, daşınan və daşınmaz əmlak üçün icarə haqqından, həmçinin rezidentin və ya qeyri-rezidentin Azərbaycan Respublikasındakı daimi nümayəndəliyinin ödədiyi və ya onun adından ödənilən royaltidən gəlir bu Məcəllənin 13.2.16-cı maddəsinə uyğun olaraq Azərbaycan mənbəyindən əldə edilmişdirsə, ödəmə mənbəyində 14 faiz dərəcə ilə vergi tutulur. İcarə haqqı və royaltidən gəlir əldə edən fiziki

“Bakcell”in baş sponsorluğu ilə 3-cü “YAŞAT” düşərgəsi davam edir

“Bakcell”in baş sponsorluğu, “YAŞAT” Fondunun və “ASAN Könüllüləri” Təşkilatının birgə təşkilatçılığı ilə keçirilən və Ulu öndər Heydər Əliyevin 100 illik yubileyinə həsr olunan 3-cü “YAŞAT” düşərgəsi davam edir.

Şamaxı rayonunda, “Shamakhi Palace Sharadil” otelində təşkil olunan və 7 həftə davam edəcək düşərgədə 350-dən çox uşaq iştirak edir.

Düşərgə ərzində uşaqlar üçün interaktiv təlimlər, tainınmış şəxslər ilə görüşlər, ekskursiyalar, təlim və konsultasiyalar, eləcə də əyləncəli konsert proqramları keçirilir.

Bu dəfə, düşərgənin qonağı “Bakcell” şirkəti olub. “Bakcell” uşaqlar üçün “Cizgi filmi yaradır” mövzusunda proqramlaşdırma master-klasi təşkil edib.

Uşaqlar “Scratch” proqramlaşdırma platformu üzərində öz qısa vizual filmi kodlaşdırıblar. Bu fəaliyyət düşərgə iştirakçıları tərəfindən böyük maraqla qarşılanıb.

Şəhid və qazilərin ailə üzvlərinə qayğı və diqqətin göstərilməsi “Bakcell” şirkətinin KSM proqramının əsas istiqamətlərindən biridir.

“Bakcell” şirkəti NEQSOL Holding-in tərkibinə daxildir.

Məlumat üçün bildirək ki, şəhid və qazi ailələrinə dəstək NEQSOL Holding və “YAŞAT” Fondu arasında bu ilin əvvəlində imzalanan Anlaşma Memorandumu çərçivəsində həyata keçirilir. Memoranduma əsasən, NEQSOL Holding “YAŞAT” Fonduna bu il üçün 500 min AZN vəsait ayırıb. Vəsait hesabına il ərzində şəhid ailələrinə və qazilərə müxtəlif sosial dəstək göstərilir, eləcə də bir sıra xüsusi layihələr həyata keçirilir.

Qeyd edək ki, “Bakcell” şirkəti hazırda “Bakcell” ilə ən sürətli ol” şüarı ilə genişmiqyaslı kampaniya həyata keçirir.

şəxslərdən Vergi Məcəlləsinin 124.1-ci maddəsinə uyğun olaraq vergi tutulmuşdursa və ya onun tərəfindən ödənilmişdirsə, həmin gəlirlərdən bir daha vergi tutulmur.

Vergi Məcəlləsinin 124.4-cü maddəsinə əsasən, Azərbaycan Respublikasında daşınmaz əmlakın (sahibkarlıq

fəaliyyəti məqsədləri üçün istifadə olunmayan yaşayış fondu istisna edilməklə) vergitutma məqsədləri üçün aylıq icarə haqqının məbləği bu Məcəllənin 14-cü maddəsinə uyğun olaraq, bazar qiyməti nəzərə alınmaqla müəyyən edilir.

□ **Afaq MİRAYIQ,**
“Yeni Müsavat”

Bölgə turizmi - qiymət yuxarı, xidmət aşağı...

Turistik ölkə olan Azərbaycanın 7 rayonunda mehmanxana yoxdur, yollarda təmir gedir və...

Yay mövsümü başa çatmaq üzrədir. Bölgələrdə istirahət edən şəhər sakinləri yavaş-yavaş geri dönməyə başlayır. Bəs bu mövsümdə daxili turizmde hansı yeniliklər oldu, nələr dəyişdi?

Xatırladaq ki, Azərbaycan qalanlar əsasən şimal, şimal-qərb və cənubda təmərküzləşib. Hətta 7 rayon var ki, orda ümumiyyətlə mehmanxana və mehmanxana tipli obyekt yoxdur. Bakının elə rayonu var ki, oradakı otellərin sayı ölkənin iri şəhərləri olan Gəncə, Sumqayıt, Mingəçevir və Lənkəranda olan otellərin cəmi sayından çoxdur. Respublikada ümumilikdə 757 mehmanxana və mehmanxana tipli obyekt var. Ağdam, Hacıqabul, Neftçala, Qobustan, Samux, Siyəzən və Ucar rayonlarında ümumiyyətlə mehmanxana fəaliyyət göstərmir.

Bölgələrdə daxili turizmin vəziyyətinin daha real öyrənmək üçün bir neçə tanınmışın mövqeyini öyrənməyə çalışdıq. **Əslən Qubadan olan millət vəkili Vahid Əhmədov mövzu ilə bağlı "Yeni Müsavat"a danışdı:** "Quba-Xaçmaz turizm zonasıdır. Mən də mütəmadi olaraq bu zonada oluram. Qeyd edirəm ki, əvvəl-nu nəzərə alıqda bu normal qarşılanırsa, regional gecələmə sayında fərqi böyük olması diqqətdən kənarda qalmamalıdır. Təəssüf ki, hələ də bölgələr turizm potensialını tam təqdim edə bilmirlər və bu da xarici turist cəlbində çətinlik yaradır. Digər tərəfdən, əksər rayonlarda turizm xidmətlərinin qiyməti yüksək olaraq qalmaqdadır. Keyfiyyət isə hələ də standartlardan geri qalır".

Bu arada Dövlət Statistika Komitəsi də məlumat yaraq bildirib ki, ölkə mehmanxanalarında gecələmələrin 61,1 faizi Bakının payına düşür. Regionlar arasında ən yaxşı göstəricilər Qusarda - 5 faiz, Qubada - 4,8 faiz, Qəbələdə - 4,4 faizdir. Həmçinin DSK-nın məlumatına görə xarici turistlərin 84,2 faizi Bakı otellərində gecələyib.

"Turistik ölkə olan Azərbaycanın 7 rayonunda mehmanxana yoxdur". **Bu barədə iqtisadçı Samir Əliyev deyib. Onun sözlərinə görə Azərbaycanda mehmanxanalar ölkə üzrə qeyri-bərabər paylanıb:** "Ölkədə fəaliyyət göstərən mehmanxanaların 35%-i Bakıda yerləşir. Yerdə

qalanlar əsasən şimal, şimal-qərb və cənubda təmərküzləşib. Hətta 7 rayon var ki, orda ümumiyyətlə mehmanxana və mehmanxana tipli obyekt yoxdur. Bakının elə rayonu var ki, oradakı otellərin sayı ölkənin iri şəhərləri olan Gəncə, Sumqayıt, Mingəçevir və Lənkəranda olan otellərin cəmi sayından çoxdur. Respublikada ümumilikdə 757 mehmanxana və mehmanxana tipli obyekt var. Ağdam, Hacıqabul, Neftçala, Qobustan, Samux, Siyəzən və Ucar rayonlarında ümumiyyətlə mehmanxana fəaliyyət göstərmir".

Bölgələrdə daxili turizmin vəziyyətinin daha real öyrənmək üçün bir neçə tanınmışın mövqeyini öyrənməyə çalışdıq. **Əslən Qubadan olan millət vəkili Vahid Əhmədov mövzu ilə bağlı "Yeni Müsavat"a danışdı:** "Quba-Xaçmaz turizm zonasıdır. Mən də mütəmadi olaraq bu zonada oluram. Qeyd edirəm ki, əvvəl-nu nəzərə alıqda bu normal qarşılanırsa, regional gecələmə sayında fərqi böyük olması diqqətdən kənarda qalmamalıdır. Təəssüf ki, hələ də bölgələr turizm potensialını tam təqdim edə bilmirlər və bu da xarici turist cəlbində çətinlik yaradır. Digər tərəfdən, əksər rayonlarda turizm xidmətlərinin qiyməti yüksək olaraq qalmaqdadır. Keyfiyyət isə hələ də standartlardan geri qalır".

Bu arada Dövlət Statistika Komitəsi də məlumat yaraq bildirib ki, ölkə mehmanxanalarında gecələmələrin 61,1 faizi Bakının payına düşür. Regionlar arasında ən yaxşı göstəricilər Qusarda - 5 faiz, Qubada - 4,8 faiz, Qəbələdə - 4,4 faizdir. Həmçinin DSK-nın məlumatına görə xarici turistlərin 84,2 faizi Bakı otellərində gecələyib.

maqdadır. Əlbəttə ki, qiymət problemi var və bu özünü sanatoriyalarda, hotel və restoranlarda göstərir. Bununla əlaqədar müəyyən müraciətlərimiz olub, bəzi obyekt rəhbərləri ilə danışıqlar aparılır, amma qiymət artımı yenə də var. Ümumiyyətlə, hazırda bütün dünyada qiymət artımı var. Məhsul ixrac etdiyimiz ölkələrdə müəyyən qədər inflyasiya, qiymət artımı var ki, bu da təbii ki, ölkədə qiymətlərə öz təsirini göstərir. Yeni, müəyyən qədər süni qiymət artımı ola bilər, amma əsasən ölkədə gedən qiymət artımı ilə əlaqədardır".

Daha bir deputat Fazil Mustafa işlərinə görə bu yay bölgələrdə ola bilməyib. Yalnız ötən ay Naxçıvanda olub: "Amma aldığım informasiyalar onu göstərir ki, qiymətlər əlverişli deyil. Buna görə obyektləri qınamaq da olmur. Çünki yol infrastrukturunda bəzən təmir olanda bu turizm müəyyən qədər təsir edir. Məsələn, yolda təmir aparıldığına görə bu il Qəbələ turizmi xeyli zəiflədi. Amma yol da təmir olunmalıdır və yol təmir olunanda turizm daha da inkişaf edəcək. Quba yolu açıq olduğundan bu il ora daha çox turist axını oldu. O ki qaldı xidmət səviyyəsinə, əlbəttə ki, də kifayət qədər problemlər var idi. Lakin son vaxtlar Qubada xeyli sayda yeni məişət obyektləri, hotel və restoranlar açıldı və xidmət səviyyəsinin yüksəlməsi üçün müəyyən işlər görüldü və müsbət mənada dəyişiklik hiss olun-

Türkiyədə belə olmuşdu. Belə ki, hazırlıqsız, savadsız, işə sektorunu bilməyən çox sayda insan işə götürüldü, lakin sonradan onlar xidmət təcrübəsi əldə etdilər və bu gün turizmde ən yaxşı xidmət sferası Türkiyə sayılır. Bu bir mədəniyyət məsələsidir. Mədəniyyət mütləq ünsiyyətdə ortaya çıxır. Yeni daha çox inkişaf etmiş ölkələrdən turist gəlməlidir ki, onların tələbinə uyğun sistem qurulsun. Yoxsa ki, daxili tələbatı uyğun iş quranda onu inkişaf etdirmək olmur".

Hüquq müdafiəçisi Novella Cəfərova da bölgələrdə daxili turizmde yeniliklər, dəyişikliklər olduğunu bildirdi: "Bu yay mövsümündə Şamaxı və Masallıda oldum. Deyə bilərəm ki, ötən illərlə müqayisədə xidmət də, təklif olunan yeməklər və sairə yüksək səviyyədədir. Sosial vəziyyəti orta olan insanlar istədikləri kimi istirahət edə bilirlər. Bölgələrdə turizmin inkişafı həm də həmin bölgələrdə yaşayan insanların yaşayış şəraitinin yaxşılaşması deməkdir. Məsələn, eger bölgədə xeyli sayda otel varsa və otellər turistlərlə dolursa, bu o deməkdir ki, nə qədər insan işlə təmin olunur. Amma təbii ki, qiymətlər sosial təminatı aşağı olan insanlar üçün çox bahadır. Elə ailələr var ki, bütün yay boyu hansısa bölgəyə gedib, istirahət edə bilmir, çünki hotel, xidmət bahadır. Bununla belə bu qiymətlər xarici turistlər üçün xeyli ucuzdur. Belə ki,

Azərbaycana ən çox hansı ölkələrdən turist gəlib?

Dövlət Statistika Komitəsi (DSK) turizmle bağlı rəqəmləri açıqlayıb. 2023-cü ilin yanvar-iyul aylarında Azərbaycana dünyanın 183 ölkəsindən 1.2 milyona yaxın turist gəlib. Bu ötən ilin eyni dövrü ilə müqayisədə 37,4 faiz çox olsa da, hələ də pandemiya dövrü ilə müqayisədə azdır. Belə ki, 2019-cu ilin eyni dövründə Azərbaycana dünyanın 187 ölkəsindən 1.8 milyona yaxın xarici ölkə vətəndaşı səfər edib.

Bu ilin ilk 7 ayında Rusiyadan Azərbaycana səfər edən turistlərin sayında artım müşahidə edilib. Belə ki, ölkəyə gələn turistlərin 33%-ə yaxını, yeni 375 min Rusiyadan gəlib. Bu ötən ilin eyni dövrü ilə müqayisədə 70% çoxdur. Ötən ilin eyni dövründə Rusiyadan gələn turistlər 26% təşkil edib.

Türkiyədən gələn turistlərin sayında da artım müşahidə edilib, amma artım 20%-ə yaxın olub. Türkiyədən gələn turistlər ötən ilin yanvar-iyul aylarında ümumi gələnlərin 21%-ni təşkil edirdisə, bu il 18.2% olub.

Yanvar-iyul aylarında Azərbaycana İran və Səudiyyə Ərəbistanından gələnlərin sayı ötən ilin eyni dövrü ilə müqayisədə azalıb. İlin ilk 7 ayında İrandan ölkəmizə 96 min, Səudiyyə Ərəbistanından 56 mindən çox turist gəlib, bu ilin eyni dövründə müvafiq olaraq 84 min və 44 min olub.

2023-cü ilin yanvar-iyul aylarında Azərbaycana gələnlərin sayında ən çox artım Hindistandan gələn turistlərdə olub. Ötən ilin qeyd olunan dövründə ölkəmizə 21 min hindistanlı gəlmişdisə bu il bu rəqəm 2.5 dəfə artaraq 56 minə çatıb.

2022-ci ilin yanvar-iyul ayları ilə müqayisədə MDB ölkələrindən gələnlərin sayı 1,7 dəfə artaraq 477,1 min nəfər, Avropa İttifaqına üzv ölkələrdən gələnlərin sayı 36,5 faiz artaraq 57,2 min nəfər, körfəz ölkələrindən gələnlərin sayı 8,6 faiz azalaraq 185,4 min nəfər olub.

İsraildən qonaqların olmuşdu, deyirdilər ki, turistik zonalarımız onların çox xoşuna gəlir, həm də xarici valyutaya nəzərən buradakı qiymətlər onlar üçün bahalı deyil. Əlbəttə ki, Azərbaycanın çox gözəl turist zonaları var. Biri elə Naxçıvan. Hesab edirəm ki, yolları açıb, Naxçıvanı turizm mərkəzinə çev-

irmək olar. Bir tək "Batabat gölü" və onun ətrafı ən çox ziyarət olunan bölgələr sırasındadır.

Və yaxud Gəncənin Göygölü. Elə turistik şərait yaratmaq olar ki, hər kəs üçün elçatan olsun, daha çox turist axını etsin".

✉ **Xalidə GƏRAY**
"Yeni Müsavat"

MUSAVAT

Son səhifə

N 148 (8284) 24 avqust 2023

AVGUST

Qeyri-adi zürafə doğuldu
ABŞ-nin Tennessi zooparkında xalsız zürafə dünyaya gəlib. Alimlər bunun necə baş verdiyini bilmirlər. Ola bilər ki, o, öz növündə yeganədir. Qeyd edək ki, xalları zürafələrə Afrikanın quraq iqlimində gizlənmək və termoregulyasiya üçün lazımdır. Bu möcüzəvi zürafə balası isə sət savannanın təhlükələrindən uzaq bir zooparkda doğulduğu üçün şanslıdır.

Bu ölkədə koronavirusun yeni variantına yoluxma aşkarlandı

Misirə koronavirusun yeni variantı "eris" müəyyən edilib. Ölkənin Səhiyyə Nazirliyi iki yoluxma halının qeydə alındığını bildirib. "Qripə bənzər xəstəliklər, kəskin respirator infeksiyalar və pnevmoniyaları izləyən mərkəzlərin test nəticələri COVID-19 EG-5.2 variantının iki müsbət halını təsdiqləyir", - nazirlik bildirib.

Xəstələrin yaşı açıqlanmış. Xatırladaq ki, koronavirus 2019-cu ilin dekabrında Çinin Uhan şəhərində yayılmağa başlayıb. Çin hökumətinin ilin sonunda Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı (ÜST) ölkədə naməlum virusun yayılması barədə məlumatlandırıb. ÜST 2020-ci il fevralın 11-də infeksiyanın adını COVID-19 qoyub.

Milyoncu sevgilisindən ayrılmaq üçün nişan gününü seçdi

●taliyanın məşhur milyoncu bankirlərindən olan Massimo Segre nişanlığının onu aldatdığını iddia edib. 64 yaşlı milyonçunun Turin malikanəsində keçirilən möhtəşəm nişan məclisində xəyanət edilməsi ilə bağlı gözlənilməz açıqlaması hər kəsi heyretə gətirib. Nişan mərasimində münasibətinin bitdiyini açıqlayan milyonçu, çıxışı sonrasını xəyanətlə bağlı foto sübutları da hər kəsə paylaşmış.

Milyonçunun keçmiş nişanlısı Kristininin vəkili isə Massimo-nun müvəkkilini qəsdən incitdiyini və onun nüfuzuna xələl gətirdiyini iddia edərək milyonçunu məhkəməyə verib.

Xabarovsk sakini göbələk yağmağa getdi: Amur pələnginə rast gəldi

Rusiyanın Xabarovsk diyarının Vanino rayonu yaxınlığında göbələk yağmağa gedən sakin Amur pələngi ilə qarşılaşıb. O, yaşayış məntəqəsindən təxminən 20 kilometr aralıda qarşılaşdığı zolaqlı yırtıcıyı lentə almağı bacarıb. Amur pələnginin görüntüləndiyi video sosial şəbəkələrdə yayılıb. Xoşbəxtlikdən heyvan ona qarşı aqressivlik nümayiş etdirməyib. Pələng bir neçə saniyə dayanaraq ona baxıb, sonra isə geri dönərək yavaş-yavaş meşəyə çəkilib. Yırtıcının sakit davranışına baxmayaraq, yerli sakinlərə ehtiyatlı olmaq və ehtiyac olmadıqca meşənin dərinliyinə getməmək tövsiyə olunur.

Pinqvinə Norveç ordusunda general-mayor rütbəsi verildi

Pinqvin tarixən Norveç ordusunun talismanı hesab olunur. İlk quşu zooparka 110 il əvvəl Edvard Salvesen adlı norveçli hədiyyə edib. Pinqvin Nils Egelen və Norveç kralı V Olafın şərifinə Nils Olaf adlandırılıb. Nils Olaf III 2008-ci ildə cəngavər titulu ilə layiq görülüb və 2016-cı ildə general rütbəsinə yüksəlib. Və nəhayət, Ser Nils yeni fəxri nişanı ilə təltif edilib. Bununla bağlı keçirilən xüsusi mərasimdə ordunun hərbi forma geyinmiş 160-dan çox əsgəri iştirak edib. Qeyd edilib ki, yaxşı davranışına və Edinburq zooparkındakı digər pinqvinlərə gözəl nümunə olduğuna görə pinqvinin rütbəsi yüksəldilib.

Alpinist əllərindən istifadə etmədən divara qalxıb

Britaniyalı alpinist divara heç yerdən tutmadan qalxıb. O, hadisənin videogörüntüsünü sosial şəbəkələrdə paylaşmış. Çoxları bunun qeyri-mümkün olduğunu və videonun saxta olduğunu desə də, idmançının özü burada heç bir yalanın olmadığını bildirib.

Yaponiya okeana radioaktiv su axıdacaq

Yaponiya avqustun 24-dən "Fukushima-1" atom elektrik stansiyasından daha əvvəl təmizlənmiş radioaktiv suyun axıdılmasına başlayacaq. Bu barədə Yaponiya Baş naziri Fumio Kişida elan edib. Rusiya və Çin isə buna qarşı çıxıb. "Biz "Tokyo Electric Power" şirkətindən xahiş edəcəyik ki, plana uyğun olaraq, okeana tullantıların axıdılmasına başlamamaq üçün hazırlıq görsün. Hava və dəniz şəraiti buna mane olmasa, avqustun 24-də suyun axıdılmasına başlanmasa nəzərdə tutulur", - deyə nazir bildirib.

Qeyd edək ki, daha əvvəl, Yaponiya nüvə tənzimləyicisi məhv edilmiş "Fukushima" AES operatorunun gələn il təmizlənmiş radioaktiv tullantı sularının dənizə axıdılması planlarını təsdiqləyib.

Bunları bilirsinizmi?

- * Metro-Goldvin Mayer loqotipindəki şir çəkilişlərdən bir gün sonra öz təlimçisini öldürmüşdür.
- * Ayda üç qolf topu var.
- * Kirli qar təmiz qara nisbətən daha tez əriyir.
- * Bir ofis masasında ayaq yolundan 400 dəfə artıq bakteriya var.
- * Gözü açıq asırmaq mümkün deyil.
- * 4 yaşlı uşaq gün ərzində 400-ə yaxın sual verir.
- * Alabamada kilsədə insanlarda gülüş doğuracaq formada biş saxlamaq qadağandır.
- * Gülmək üçün 40 əzələni, tapançanın tətiyinə isə basmaq üçün 4 əzələni işə salmaq lazımdır.
- * Guinness gün ərzində 7 000 000 stəkan pivo satır.
- * Milyonerlərin həyat yoldaşları adətən müəllimələr olur.
- * Birinci sinifə təzəcə gedən bir uşaq artıq müxtəlif şir-kətlərin 200-ə qədər loqotiplərini tanımağı bacarır.
- * 1932-ci ildə o dərəcədə şaxta var idi ki, Nyaqara şəlaləsi tamamilə donmuşdu.
- * Qabıqsız ilbizin 4 burnu var.
- * Albert Eynşteyn heç cür öz telefon nömrəsini yadda saxlaya bilmirdi.
- * Dövlət məktəblərində işləyən müəllimlərin üçdə biri öz övladlarını özəl məktəblərə göndərir.
- * Qədim mayyalılar 21.12.2012 tarixində dünyanın sonunun gələcəyinə, həmçinin Ah Mun adlı qarğıdalı tanrısının olduğuna inanırdılar.
- * Elektrikli stul stomatoloq tərəfindən icad olunub.
- * Vaşinqton və Cefferson öz plantasiyalarında çətinə becərdilirdi.

Unudulan xatirələri geri qaytarmağın yolu tapılıb

"Xatirələri unutmaq - yeni bilgiləri əldə etmək, öyrənmək üçün faydalı elementdir". "Trinity" Biotibb İnstitutunun (TBSI) alimləri apardıqları araşdırmadan sonra bu qənaətə gəliblər. Elm adamlarının tədqiqatlarının nəticələri "Cell Reports" jurnalında dərc olunub.

Bununla bağlı laboratoriya şıçanları ilə təcrübələr aparılıb. Heyvanlar obyektə xüsusi məkanla əlaqələndirməli, sonra obyekt orijinal kontekstindən çıxarıldıqda onu tanımalı idi. Ancaq məlum oldu ki, şıçanlar başqaları yarandıqda əvvəlki assosiasiyaları unudurlar. Unutmağın bu formasının mexanizmlərini öyrənmək üçün nevroloqlar xüsusi xatirələri saxlayan beyin hüceyrələri qruplarının (enqramların) aktivləşməsinə, həmçinin onların unutduqdan sonra necə işlədiyini izləyiblər.

Məlum olub ki, enqramlar arasında rəqabət dominant yaddaş təsir edərək, "məğlub tərəfdə" saxlanan məlumatları unutturur. Bununla belə, bir qrup beyin hüceyrələrini təbii və süni siqnallarla, həmçinin yeni xatirələrlə yenidən aktivləşdirərkən unudulmuş fraqmentlər bərpa oluna bilər.

Kəşf yaddaşın formalaşma mexanizmlərinə işıq salır və müəyyən şəraitdə unutmanın geriye dönə biləcəyini göstərir. Tədqiqat həmçinin Altsheymer kimi xəstəlikləri olan insanlar üçün yeni istiqamətlərin əsasını təşkil edə bilər.

Qətər şeyxi "Mançester Yunayted"-in yeni sahibi oldu

İngiltərənin "Mançester Yunayted" klubunun yeni sahibi müəyyənən Şeyx Jassim "qırmızı şeytanlar"ın satın alınması uğrunda mübarizədə qalib olub. Oktyabrın ortalarına qədər klubun altı milyard funt sterlinq dəyərində alınması tamamlanacaq.

Qəterin kral ailəsinin üzvü Qleyzer ailəsinin klubdakı payını saxlamağa razı olan britaniyalı milyarder Cim Retklifi qabaqlayıb. Qleyzerlər "Mançester Yunayted"-də səhm paylarını saxlamaq niyyətində olublar, lakin iş adamlarına bunun azarkeşlərin etirazına səbəb olacağı barədə xəbərdarlıq edilib.

Qleyzer ailəsi "Mançester Yunayted"-i 2005-ci ildə 800 milyon funt sterlinqə satın alıb. "Mançester Yunayted" İngiltərə Premyer Liqasının cari mövsümündə iki oyun keçirib, birində qələbə qazanıb, digərində məğlub olub.

Səhifəni hazırladı: SELCAN

Baş redaktor:
Nazim SABİROĞLU

e-mail adres: yenimusavat@mail.ru

"Yeni Musavat"-ın kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnilib, "Azərbaycan" nəşriyyatında çap edilib. Əlyazmalar geri qaytarılmır. Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri,
R.Rüstəmov küçəsi
2528-ci məhəllə ev 44/d
Tel: 520 01 23 (24, 25, 26, 27, 28)

Sifariş: 2159

Lisensiya N: B 114
SAYI: 1.500